

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Dětsí vojáci v Demokratické republice Kongo a
jejich postavení v mezinárodním právu**

Bakalářská práce

Autorka: Lucie Uhlířová

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Iveta Ptáčnicková

Hradec Králové, 2015

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Uhlířová

Studium: F12506

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Dětsí vojáci v Demokratické republice Kongo a jejich postavení v mezinárodním právu**

Název bakalářské práce AJ: The Child Soldiers in the Democratic Republic of the Congo and its Position in the International Law

Anotace:

Tématem této bakalářské práce je problematika dětských vojáků v Demokratické republice Kongo z pohledu mezinárodně-právního ukotvení. Jejím cílem bude zhodnotit efektivitu stávající právní úpravy postavení dětských vojáků ve světle skutečně aplikovaného mezinárodního práva a pokusí se navrhnout řešení pro zlepšení dané situace. V první části budou představeny vybrané základní prameny práva týkající se postavení, práv a ochrany dětských vojáků v ozbrojených konfliktech. Druhá část bude věnována současné situaci v Demokratické republice Kongo a jednotlivým aspektům využívání dětských vojáků ve válečném prostředí, což zahrnuje jejich rekrutaci, samotné využití popřípadě možnosti prevence. Poslední část bude věnována vybraným mezinárodním organizacím, jak vládním tak nevládním, které hrají významnou roli v prevenci zapojení dětí do ozbrojených sil a skupin. Bude představen pohled těchto organizací na situaci v Demokratické republice Kongo v posledních letech a jejich účast při vymáhání práv v této oblasti. Celá tato práce bude využívat deskriptivně-analytický přístup a metody případové studie. Text bude vycházet z odborné literatury, elektronických zdrojů a novinových článků. Prameny a literatura: African Charter on the Rights and Welfare of the Child.

<http://www.au.int/en/content/african-charter-rights-and-welfare-child> Convention on the Rights of the Child: Addressing the needs of children. http://www.unicef.org/crc/index_30167.html

Human Rights Watch. Democratic republic of the Congo:

<http://www.hrw.org/reports/2001/drc3/Goma.pdf> Invisible Children.

<http://invisiblechildren.com/about/> UNICEF.

[http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf) United Nations Department of Peacekeeping Operations. 2000. Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles and Guidelines. New York: Lessons Learned Unit. Verhey, Beth. 2001. ?Child Soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating.? Africa Region Working Paper Series, č. 23, www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf Úmluva o právech dítěte. <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Iveta Ptáčnicková

Datum zadání závěrečné práce: 27.4.2014

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Ivetě Ptáčnickové za účinnou pomoc, užitečné rady, ochotný přístup a projevenou trpělivost při jejím vedení.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 4. 2015

Anotace

Uhlířová, Lucie. *Dětsí vojáci v Demokratické republice Kongo a jejich postavení v mezinárodním právu*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 63 s.

Bakalářská práce

Tématem této bakalářské práce je problematika dětských vojáků v Demokratické republice Kongo z pohledu mezinárodně-právního ukotvení. Jejím cílem bude zhodnotit efektivitu stávající právní úpravy postavení dětských vojáků ve světle skutečně aplikovaného mezinárodního práva a pokusí se navrhnout řešení pro zlepšení dané situace.

V první části budou představeny vybrané základní prameny práva týkající se postavení, práv a ochrany dětských vojáků v ozbrojených konfliktech. Druhá část bude věnována současné situaci v Demokratické republice Kongo a jednotlivým aspektům využívání dětských vojáků ve válečném prostředí, což zahrnuje jejich rekrutaci, samotné využití popřípadě možnosti prevence. Poslední část bude věnována vybraným mezinárodním organizacím, jak vládním tak nevládním, které hrají významnou roli v prevenci zapojení dětí do ozbrojených sil a skupin. Bude představen pohled těchto organizací na situaci v Demokratické republice Kongo v posledních letech a jejich účast při vymáhání práv v této oblasti.

Celá tato práce bude využívat deskriptivně-analytický přístup a metody případové studie. Text bude vycházet z odborné literatury, elektronických zdrojů a novinových článků.

Klíčová slova: Demokratická republika Kongo, dětsí vojáci, mezinárodní právo

Annotation

Uhlířová, Lucie. *The Child Soldiers in the Democratic Republic of the Congo and its Position in the International Law*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2015, 63 pp.

Bachelor Degree Thesis

The theme of this thesis is the issue of child soldiers in the Democratic Republic of the Congo from the perspective of international-legal status. Its aim will be to evaluate the effectiveness of the existing legal regulation of the status of child soldiers in the light of the actually applied international law and try to propose solutions for improvement of the situation.

In the first part there will be presented the selected primary sources of law relating to the status, rights and protection of child soldiers in armed conflicts. The second part will focus on the current situation in the Democratic Republic of the Congo and specific aspects of the use of child soldiers in a war environment, which includes the recruitment, their exploitation or prevention possibilities. The last part will be devoted to the selected international organizations, both governmental and nongovernmental, which play an important role in preventing the involvement of children in armed forces and groups. There will be introduced their view on the situation in the Democratic Republic of the Congo in recent years and their participation in the enforcement of rights in this area.

This theses will use descriptive-analytical approach and case study method. The text will be based on the professional literature, electronic sources and newspaper articles.

Key words: Democratic Republic of the Congo, Child Soldiers, International Law

Obsah

Úvod	9
1 Teoreticko – metodologická východiska.....	14
1.1 Metoda výzkumu	14
1.2 Vymezení základních pojmů	15
1.3 Mezinárodně právní instrumenty na ochranu dětí v ozbrojených konfliktech	19
2 Dětsí vojáci v Demokratické republice Kongo	26
2.1 Historie konfliktů v DRK	26
2.2 Využívání dětských vojáků v DRK.....	30
2.2.1 Rekrutování do ozbrojených sil a skupin DRK	31
2.2.2 Faktory vedoucí děti v DRK k účasti v ozbrojených konfliktech.....	33
2.2.3 Role dětí v ozbrojených konfliktech na území DRK.....	34
2.2.4 Důsledky zapojení dětí do ozbrojených konfliktů v DRK	35
2.2.5 Prevence rekrutování	36
3 Odezva mezinárodních organizací na dění v DRK	40
3.1 Mezinárodní vládní organizace - Organizace spojených národů ..	40
3.2 Mezinárodní nevládní organizace.....	44
3.2.1 Save the Children.....	44
3.2.2 Watchlist on Children and Armed Conflict	45
3.2.3 Child Soldiers International	47
3.2.4 Invisible Children	49
Závěr.....	52
Seznam použitých pramenů a literatury.....	58
Literatura.....	58
Prameny	61

Seznam použitých zkratk

CNPD	National Congress for the Defense of the People
DDR	Disarmament, Demobilisation and Reintegration program
DRK	Demokratická republika Kongo
FARDC	Armed Forces of the DR Congo
FDLR	Democratic Forces for the Liberation of Rwanda
FRPI	Patriotic Resistance Front in Ituri
LRA	Lord's Resistance Army
MONUSCO	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo
MRM	Monitoring and Reporting Mechanism program
OSN	Organizace spojených národ
PTSD	Posttraumatická stresová porucha
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund

Úvod

Téma této bakalářské práce se zabývá fenoménem, který se v dnešní společnosti stále nedaří odstranit, a tím jsou dětsí vojáci. Konkrétně se autorka zaměří na případ země, kde již dlouhá desetiletí dochází k ozbrojeným konfliktům, a to s aktivní účastí dětských vojáků – Demokratickou republiku Kongo. Na situaci samotnou nahlédne z hlediska mezinárodního práva a pokusí se zjistit, jaká je efektivita již stávajících norem na obranu dětí v ozbrojených konfliktech a dále se také pokusí navrhnout řešení a opatření, která by měla vést k eliminaci zapojování dětí do ozbrojených konfliktů kdekoli na světě.

Tradice dětských vojáků se sice dá vyzorovat již od nástupu prvních civilizací, avšak v dnešním světě by pro ni již nemělo být místo. V minulosti různé kultury odlišně nahlížely na fakt, kdy se vlastně stává člověk dospělým a tak byly děti mnohdy vychovávány pro vojenskou kariéru a zapojovány do ozbrojených konfliktů už od útlého věku. Od časů antických městských států, přes křížové výpravy až po nedávnou minulost, kdy byly sestavovány speciální jednotky Hitlerjugend, se setkáváme s fenoménem dětských vojáků.

Byť je zapojování dětí do ozbrojených konfliktů mezinárodně právně i eticky odsouzeno, dochází k němu i dnes velmi často a je to stále aktuální problém. Nejvíce případů bylo v tomto ohledu zaznamenáno na africkém kontinentu, kde od časů dekolonizace zuří jeden válečný konflikt za druhým. Nestabilita afrických vlád od získání nezávislosti je vysoká a je zde stále obrovské množství diktátorských režimů, občanských válek, etnických čistek a jiných důvodů, proč je zde stále vysoké napětí.

Ústředním cílem této bakalářské práce je zjistit, nakolik je stávající právní úprava postavení dětských vojáků efektivní v rámci skutečně aplikovaného mezinárodního práva, a to konkrétně v Demokratické republice Kongo. Vedlejším cílem je posoudit, jakou roli hrají mezinárodní organizace v prevenci zapojení dětí do ozbrojených sil a skupin a jaká je jejich účast při vymáhání práv v dané oblasti. To vše se autorka pokusí

zhodnotit na základě popisu a rozboru zjištěných informací.

Hlavní teze této práce tedy jsou: *Demokratická republika Kongo nebere ohled na stávající právní úpravu postavení dětských vojáků a nadále je beztrestně využívá a Mezinárodní organizace aktivně přispívají k postupnému odstranění fenoménu dětských vojáků v Demokratické republice Kongo.*

V souvislosti s danými cíly byly stanoveny výzkumné otázky, *zda v Demokratické republice Kongo existuje právní úprava zabývající se postavením dětských vojáků a jaká je účast mezinárodních organizací při vymáhání práv v dané oblasti.*

Autorka pro tuto práci využívá deskriptivně-analytický přístup a z metodologického hlediska se bude jednat o jednopřípadovou studii, konkrétně jedinečnou případovou studii, která se zaměří na dětské vojáky v Demokratické republice Kongo. Cílem této metody je detailní prozkoumání určitého případu, který je vybrán po svou specifickou povahu či jedinečnost a snaží se především o celostní a hluboké porozumění tomuto případu. Práce je ukotvena v rámci teorie mezinárodního práva a příslušných právních dokumentů, které se zabývají postavením a ochranou dětských vojáků.

Tato práce je rozčleněna do 4 kapitol. V první se autorka zaměří na definici několika pojmů, podstatných pro tuto práci. Je důležité vysvětlit si, jak je vůbec v mezinárodním právu definován pojem „dítě“ a „dětský voják“. Neméně důležité je charakterizovat, co jsou to ozbrojené síly, skupiny a konflikty. Tato část se zabývá oblastí mezinárodního práva, která nám pomůže porozumět, jak máme vůbec danou problematiku chápat.

V druhé kapitole jsou nastíněny některé podstatné dokumenty, které se zabývají ochranou práv dětských vojáků. Konkrétně se jedná o Ženevské úmluvy a její Dodatkové protokoly I a II, Úmluvu o právech dítěte, Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, Africkou chartu práv a blaha dítěte a vybrané rezoluce Rady bezpečnosti OSN. V těchto dokumentech nalezneme již platné zákony a

normy, které nám nastíní, jaká je dnes situace v boji proti angažování dětských vojáků v ozbrojených konfliktech. Autorka se zaměří na postavení a práva dětí v mezinárodním právu a pokusí se zjistit, zda má stávající právní úprava vůbec nějaký vliv na dění v Demokratické republice Kongo, a pokud je Demokratická republika Kongo signatářem některých úmluv, jestli se tamní vláda alespoň snaží dané dohody dodržovat.

Třetí část se již přímo zabývá fenoménem dětských vojáků v Demokratické republice Kongo. Tato kapitola vylíčí současnou situaci v Demokratické republice Kongo. Aby mohla být tato situace adekvátně posouzena, autorka se nejprve věnuje období od zisku nezávislosti a diktátorskému režimu Mobutu Sese Seko, za jehož vlády nesla země název Zair. Od pádu Mobutuova režimu se země nalézá v dlouho trvajícím občansko-válečném konfliktu. Poté se autorka zaměří na samotné využívání dětských vojáků v ozbrojených konfliktech, které se na území Demokratické republiky Kongo odehrávaly a odehrávají. Zde se zajímá o několik podstatných aspektů. Nejprve, jaké jsou faktory vedoucí děti k účasti v ozbrojených konfliktech. Mnohdy je na vině především socioekonomická situace v zemi a v daných rodinách, což pak vede děti k vstupu do armády či paramilitárních organizací, kde mají zajištěné určité jistoty¹. Kapitola se také věnuje tomu, jak funguje samotné rekrutování dětí, jaké využívají rekruti metody, zdali jsou důmyslné, nebo na konfliktem postižené děti stačí zapůsobit pouze určitými jistotami, které v jinak chudém a strádavém životě nemají. Podstatné je také, jakou roli dětská vojska v daných ozbrojených skupinách zastávají. Zda mají vysoké funkce, velí vlastním bojovým oddílům, nebo jestli vykonávají jen „podřadné“ či druhořadé práce. Dále je zkoumáno, jaké jsou důsledky zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Obecně tyto konflikty mají neblahý dopad na populaci Demokratické republiky Kongo a na její civilní obyvatelstvo. Jak u profesionálně vycvičených vojáků, tak o to víc u těch dětských může docházet k fyzickým, psychickým zraněním, či posttraumatickým

¹ Například sociální a ekonomické zázemí, vzdělání či potraviny.

syndromům, které je mohou poznamenat na celý zbytek života. Proto také v této části autorka nastíní, jak by mohla fungovat prevence proti zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Ta totiž zřejmě nepůsobí úplně tak, jak by měla, jelikož k aktivní účasti dětí v ozbrojených konfliktech v Demokratické republice Kongo neustále dochází, a to i v řadách oficiální konžské armády.

Poslední kapitola je věnována vybraným mezinárodním organizacím, které hrají významnou roli v prevenci zapojení dětí do ozbrojených sil a skupin. Dále se věnuje jejich postavení a stanoviskům, které dané organizace zaujímají vůči dění v Demokratické republice Kongo. Co se týče vládních mezinárodních vládních organizací, autorka se zaměří především na Organizaci spojených národů (OSN), v druhé řadě se bude věnovat nevládním organizacím, konkrétně Save the Children, Child Soldiers International, Watchlist on Children and Armed Conflict a Invisible Children.

Je velmi těžké zabraňovat či nějak kontrolovat zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. v Demokratické republice Kongo situaci také ztěžuje fakt, že se v ozbrojeném konfliktu nachází velmi dlouhou dobu a bylo by v první řadě nutné pokusit se alespoň o nějakou politickou stabilitu v zemi, stejně jako o tu socioekonomickou a etnickou. Vymýtit fenomén dětských vojáků asi úplně nelze, proto by se měla rovnou řešit samotná příčina konfliktů a také by se měli snažit vyřešit problémy, které vedou děti k aktivní účasti na ozbrojených konfliktech.

Veškeré informace jsou získány jak z elektronických, tak tištěných zdrojů. Mezi ně patří dokumenty a zprávy mezinárodních organizací věnujících se problematice dětských vojáků, či internetové stránky samotných organizací. Jedná se například o UNICEF nebo Child Soldiers International, jejichž zprávy (Child Soldiers Global Report 2008 a Louder than words z roku 2012) poskytují ucelený pohled a aktuální informace o využívání dětských vojáků ve světě. Dalším zdrojem informací jsou odborné články v periodikách či odborná literatura. Zahraničními autory

věnujícími se tomuto tématu jsou například Rachel Brett a Irma Specht ve své knize „*Young Soldiers: Why They Choose to Fight*“ nebo Michael Wessells v článku „*How we can prevent child soldiering*“. Aktuální přehled o probíhajících konfliktech na území Demokratické republiky Kongo poskytuje publikace Conflict Barometr z roku 2013. Dostupnost odborné literatury o této problematice v českém jazyce je prakticky mizivá, proto se autorka soustředila především na publikace vycházející v zahraničí. Bohužel autentické informace přímo z místa dění je téměř nemožné získat, nebo jsou tyto zdroje nevěrohodné a informace z nich zkreslené. Ani terénní výzkum nebylo možné v rámci psaní této práce provést, proto se autorka soustředila na interpretaci zdrojů dostupných široké veřejnosti. Dalším limitem tohoto textu je absence frankofonní literatury. Ostatní prameny, ze kterých je pro tuto práci čerpáno, jsou uvedeny v příloženém seznamu zdrojů.

1 Teoreticko – metodologická východiska

1.1 Metoda výzkumu

Metoda případové studie byla v minulosti často kritizovaná, protože cílem sociálních věd je poskytování teoretického zobecnování, což z jednoho případu nelze. Odpovědí kritikům je ale fakt, že detailní a praktické znalosti, které případová studie nabízí, mají svou vědeckou hodnotu samy o sobě i bez teoretického rozšiřování. Dnes je tak případová studie používána jako jedna z nejčastějších, co se kvalitativních metod týče a chápeme ji jako *„detailní analýzu případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Jejím cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraného případu. Musí zohlednit celkový kontext události či objektu (sociální, politický, historický), fenoménu či děje a musí zároveň poskytnout komplexní obrázek“* (Drulák 2008: 33).

Autorka si tedy pro tuto bakalářskou práci zvolila metodu jednopřípadové studie, konkrétně jedinečné případové studie, jejímž cílem je detailní prozkoumání jednoho případu², který je zkoumán pro jeho vnitřní povahu a jedinečnost. Snaží se především o celostní a hluboké porozumění určitému fenoménu bez ambice přispět k prohloubení poznání o fenoménech jiných či vysvětlení vztahů mezi proměnnými (Drulák 2008: 34).

Zásadním krokem při vytváření případové studie je popsání problematiky dětských vojáků v Demokratické republice Kongo. Autorka v této části používá pojmy vycházející z mezinárodněprávních smluv, jako jsou dítě nebo dětský voják. Pomocí těchto instrumentů vysvětluje, jak těžké je eliminovat fenomén dětských vojáků v DRK a jak se do této problematiky zapojují mezinárodní organizace.

² „Prostorově ohraničený fenomén pozorovaný v jednom časovém bodě nebo v jednom časovém období“ (Gerring 2007: 80)

1.2 Vymezení základních pojmů³

Vymezení pojmu dítě je problematické díky nejednotnosti právní úpravy. Mezinárodní humanitární právo totiž rozeznává novorozence či velmi malé děti, děti mladší 5 let, nezletilce a děti ve věku 15 až 18 let. Takovéto rozdělení ovšem vede k rozdílnému zacházení a statusu každé jednotlivé skupiny a pro právo upravující problematiku dětských vojáků je právě věk dítěte rozhodujícím faktorem (Fuchs 2007: 23).

Podle Úmluvy o právech dítěte z roku 1989 je dítětem „*každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“ (Úmluva o právech dítěte 1989: 1). Mezinárodně právní instrumenty ovšem nezohledňují kulturní hodnoty některých společenství a komunit, které mohou být směřodátne při určování dospělosti jedince. Jedná se například o různé zkoušky a rituály, které pro danou společnost znamenají přerod z dítěte v dospělého. V takových situacích se věk jedince liší případ od případu, a ačkoli v rámci komunity jedinec již za dítě považován není, dle mezinárodního práva bude do této kategorie spadat i nadále.

V rámci určení, zda je, či není jedinec dítětem, je i článek č. 7 Úmluvy o právech dítěte problematický. Ten uvádí, že „*každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči*“ (Úmluva o právech dítěte 1989: 2). V mnoha zemích tomu tak ale ve skutečnosti není. Státy mají zabezpečit provádění těchto práv, ale podle údajů UNICEF přibližně 51 milionů narozených dětí není každý rok registrováno (Child Soldiers International 2012: 57). Díky chybějící dokumentaci často nelze určit totožnost ani věk dítěte. Takové děti neexistují před zákonem a jsou vhodnými kandidáty pro rekrutaci, jelikož se nedá určit, zda už překročili věkovou hranici pro legální vstup do ozbrojených složek.

³ Pojmy dítě a dětský voják autorka vybrala vzhledem k problematickosti jejich vymezení v rámci mezinárodního práva a pojmy ozbrojené síly, skupiny a konflikty vzhledem k důležitosti jejich rozlišení co se dalšího postupu práce týče.

Dětský voják je podle dokumentu *The Cape Town Principles and Best Practices*⁴ *“jakákoliv osoba mladší osmnácti let, která je součástí pravidelné nebo nepravidelné ozbrojené síly nebo ozbrojené skupiny, neomezené však jen na děti. Může sloužit v jakékoli funkci, zahrnující nejen bojovníky, ale i kuchaře, nosiče, poslíčky a další, kteří takovouto skupinu doprovází. Definice zahrnuje i dívky, které jsou rekrutovány ze sexuálních důvodů a pro nucená manželství. Nejedná se tedy jen o dítě, které nosí nebo nosilo zbraň“* (UNICEF 1997). Rozhodující je tedy příslušnost k ozbrojené síle či skupině, ne existence ozbrojeného konfliktu.

Z mezinárodněprávního hlediska je okamžik nábory zlomovým momentem ve změně právního statusu dítěte na bojovníka v ozbrojeném konfliktu. Proto se ochrana dětí v ozbrojených konfliktech zaměřuje především na zabránění dětem účasti v nich. Existují zákony na ochranu dětí před ilegální rekrutací a jejich využíváním v ozbrojených konfliktech, ve chvíli kdy je ale dítě rekrutováno, už je s ním nadále zacházeno jako s dospělým (Breen 2007: 73). Hlavním problémem dětských vojáků je, jak bychom je měli vnímat a zacházet s nimi v ohledu na mezinárodní právo. Dětský voják je stále považován za dítě, kvůli věku a díky tomu nemá právo volit, pít alkohol, řídit auto a nemůže být trestán jako dospělí za zločiny, které spáchá, protože nemá stejné morální základy a zázemí, které by mu umožňovalo plně chápat důsledky svých činů. Na druhou stranu ale nosí zbraň a má právo zabíjet, zastává pozice dospělých a ztratil jakousi dětskou nevinnost, což ho staví mimo kategorii dětství (Strnad 2010: 95). Emily Kalah Gade si tedy klade otázku, zda to, že je útočník dítě, převažuje nad právem člena například peacekeepingové mise bránit svůj život. A podle ní by se člověk měl chovat tak, že každý bojovník je hrozbou, a fakt, že je útočník teprve dítě, by neměl určovat jejich reakci, která by je mohla omezovat a ohrožovat jejich činnost (Gade 2011: 324).

⁴ V roce 1997 se v Kapském Městě uskutečnila konference, která se zabývala problémem dětí využívaných v ozbrojených konfliktech. Cílem této konference bylo vytvořit strategii prevence rekrutování, demobilizace a reintegrace dětí zasažených ozbrojenými konflikty. Výsledkem je dokument CTPBP, kde je mimo jiné definován i dětský voják.

Pro Marka Drumbla to ovšem není tak jednoduché. Děti působící v ozbrojených silách nebo skupinách jsou viděny jako nevinné oběti, ale jakmile dosáhnou 18 let, stanou se plně zodpovědné za své činy a v případě stíhání za zločiny proti lidskosti zasluhují před mezinárodním právem plný trest. Nikdo se už ale nedívá na to, zda se dítě do ozbrojeného konfliktu přidalo dobrovolně nebo bylo uneseno, zda daná zvěrstva páchalo ze své vůle, nebo pod vlivem nuceného otroctví. Podle Drumbla bychom se ke všem dětským vojákům neměli chovat stejně a házet je do jednoho pytle. Místo toho by se mělo mezinárodní společenství zaměřit na asistenci lokálním komunitám s různými podpůrnými programy při rehabilitaci a reintegraci dětských vojáků do společnosti, podle jejich specifických potřeb (Drumbl 2012: 94).

Ozbrojené síly jsou státem podporované ozbrojené jednotky, jenž se podílí na obraně státu a dohlíží na dodržování zákonů na jeho území (Drumbl 2012: 4). Ozbrojené skupiny se vztahují k nestátním subjektům odlišným od ozbrojených sil státu⁵ (Drumbl 2012: 4).

Obecně může mít pojem ozbrojený konflikt mnoho významů a různí autoři či instituce ho vykládají odlišně. Například Šárka Waisová konflikt popisuje jako „*sociální situaci, kdy v tomtéž okamžiku minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku, tohoto statku není dostatek, aby uspokojil poprávku obou (všech) aktérů*“ (Waisová 2005: 35). Podle prohlášení Generálního tajemníka OSN ani žádná obecně aplikovatelná definice ozbrojeného konfliktu neexistuje (General Assembly Security Council 2005: 2). Jelikož první zmíněnou definici autorka považuje za příliš obecnou, bude ve své práci vycházet z definice projektu Ploughshares⁶, který definuje ozbrojený konflikt jako politický konflikt, kterého se účastní ozbrojené síly alespoň jednoho státu (nebo jedna a více ozbrojených frakcí, snažících se získat kontrolu nad územím celého státu), a ve kterém je během bojů zabito nejméně 1000 lidí. Ozbrojený konflikt se za skončený

⁵ Například povstalci, rebelská a protestní hnutí.

⁶ Projekt od roku 1987 každoročně podává zprávy o ozbrojených konfliktech ve světě.

považuje tehdy, jestliže bylo podepsáno oficiální příměří nebo mírová dohoda, a tedy již neexistují žádné další oběti konfliktu (nebo méně než 25 za rok). Pokud nedojde k oficiálnímu příměří, je konflikt považován za skončený po dvouletém období klidu (Project Ploughshares 2007: 2).

Mezinárodní humanitární právo rozeznává dva základní druhy ozbrojených konfliktů – mezinárodní a vnitrostátní ozbrojené konflikty. Mezinárodní ozbrojené konflikty probíhají mezi dvěma či více státy, ovšem podle článku č. 2 Ženevských úmluv se za mezinárodní ozbrojený konflikt pokládá i situace, kdy k použití ozbrojené síly mezi státy vůbec nedošlo, ale celé území smluvní strany, nebo jeho část, bylo fakticky vojensky obsazeno jinou smluvní stranou (Fuchs 2007: 32).

Co se týče vnitrostátního ozbrojeného konfliktu, je jeho definice poněkud složitější. Mezinárodní právo totiž původně vůbec neupravovalo konflikty odehrávající se uvnitř hranic jednoho státu. Společný článek č. 3 Ženevských úmluv sice stanovuje pravidla, kterými se musí řídit strany konfliktu, jenž nemá mezinárodní ráz, ale pojem vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nijak nedefinuje. Až v roce 1966 se k tomuto pojmu vyjádřil Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii, který za vnitrostátní ozbrojený konflikt označil *„dlouhodobé ozbrojené násilí mezi vládními jednotkami a organizovanými ozbrojenými skupinami nebo mezi takovými skupinami uvnitř státu“* (Fuchs 2007: 35). Vnitřní ozbrojené konflikty tedy můžeme ještě dále rozdělit na konflikty vertikální, v nichž proti sobě stojí ozbrojené síly státu a povstalci, nebo konflikty horizontální, kdy proti sobě bojují ozbrojené skupiny nevládního charakteru o moc.

Zvláštní skupinou ozbrojených konfliktů zůstávají vnitřní nepokoje a napětí, na které mezinárodní humanitární právo zapomíná, ačkoli mají podobnou povahu jako vnitrostátní ozbrojené konflikty. Tuto skupinu pak lze definovat jako *„situace, ve kterých, aniž by se jednalo o ozbrojený konflikt v pravém slova smyslu, dochází na území určitého státu ke střetnutím, jenž se vyznačuje jistým stupněm závažnosti a trvání, a jsou spojeny s projevy násilí“* (Bílková 2007: 36).

1.3 Mezinárodně právní instrumenty na ochranu dětí v ozbrojených konfliktech

Teoretickým vymezením této práce je mezinárodněprávní postavení dětských vojáků a jejich ukotvení v příslušných právních dokumentech.

Zájem mezinárodních organizací o problematiku dětských vojáků se datuje do 70. let minulého století a od 90. let se tomuto tématu věnuje také OSN, konkrétně Rada bezpečnosti, která vytvořila Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty⁷. Tento vzrůstající zájem vedl k postupnému přijetí nových opatření – například rozšíření a posílení právního standardu omezujícího nábor dětí do ozbrojených sil a skupin, či zpochybnění efektivity do té doby stávající právní úpravy ochrany dětí. V tomto světle vzrostl tlak Rady bezpečnosti na omezení ilegálního rekrutování dětí ozbrojenými skupinami, kde dochází k porušování nebo ignorování mezinárodního humanitárního práva. Vyvrcholením tohoto úsilí je kriminalizace náboru dětí a jejich užívání v ozbrojených konfliktech (Hýbnerová 2011b: 85).

Ženevské úmluvy podepsané roku 1949 jsou historicky první smluvní instrumenty humanitárního práva, které zakotvily obecný princip zacházení s dětmi v ozbrojených konfliktech. Tyto úmluvy ale obecně nevěnují příliš pozornosti rekrutaci dětí do armád či ozbrojených skupin, nestanoví hranice dětství ani minimální možný věk pro účast v mezinárodních ozbrojených konfliktech. Tato skutečnost pravděpodobně souvisí se skutečností, že bezprostředně po 2. světové válce, kdy kodifikace mezinárodního humanitárního práva probíhala, nebyla problematika náboru dětí do ozbrojených sil a skupin prioritou, ve srovnání s masovými deportacemi, vraždami, oddělováním dětí od rodin a úplným popřením humanity ve vztahu k dětem. Navíc se do té doby děti účastnili bojů jako bojovníci jen výjimečně (Hýbnerová 2011a: 389).

⁷ Od roku 2012 je tímto Zvláštním zástupcem Leila Zerrougui.

Naproti tomu Dodatkové protokoly I a II k Ženevským úmluvám z roku 1977 slouží jako základ mezinárodního standardu ochrany dětí před povoláním do armády a účastí dětských vojáků v ozbrojených konfliktech.

Dodatkový protokol I se týká mezinárodních ozbrojených konfliktů a zavazuje státy k přijetí „všech možných opatření“ proti přímé účasti dětí mladších 15 let na nepřátelských akcích. Státy se také zdrží povolání dětí mladších 15 let do svých ozbrojených sil. Tento dokument má však několik nedostatků. Například chybí definice přímé účasti a její rozlišení od nepřímé, tím pádem nepřímou účast nezakazuje. Nepřímá účast na ozbrojených konfliktech je ovšem stejně tak nebezpečná jako ta přímá, jedná se například o získávání a předávání vojenských informací, přepravu zbraní, munice atd. Dalším problémem je skupina dětí 15-18 let, které zde nejsou definovány jako děti a mohou tak být legálním cílem ozbrojených akcí. Dále není jasné, jestli se tento dokument vztahuje kromě ozbrojených sil státu také na ozbrojené skupiny (Kopuleťá 2011: 93).

Dodatkový protokol II se zabývá ozbrojenými konflikty vnitrostátními. Tento dokument poskytuje dětem větší míru ochrany než Dodatkový protokol I především v tom, že absolutně zakazuje přímou i nepřímou účast dětí mladších 15 let v ozbrojených konfliktech. Také zakazuje jejich povolávání do ozbrojených sil a skupin (Kopuleťá 2011: 94). Ale stejně jako Dodatkový protokol I, opět neuvádí, co je to přímá nebo nepřímá účast dětí v ozbrojených konfliktech. Dále se tento dokument nevztahuje na ozbrojené konflikty nižší intenzity jako vnitřní napětí nebo rozbroje a jejich řešení ponechává v kompetenci jednotlivých států.

Úmluva o právech dítěte byla přijata roku 1989 a jako první zakotvila ochranu dětí v situacích mezinárodních i vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Její článek č. 38 odkazuje na povinnost států „uznávat a zabezpečovat dodržování norem mezinárodního humanitárního práva, které se na ně vztahuje v případě ozbrojeného konfliktu a které se dotýkají dítěte“ (Hýbnerová 2011b: 86). Práva garantovaná úmluvou náleží všem osobám mladším 18 let, pokud není dosaženo zletilosti dříve. Státy

mají povinnost chránit děti mladší 15 let před účastí v nepřátelských ozbrojených akcích a povoláním do svých ozbrojených sil. „*Při povolání osob, které dosáhly věku 15 let, avšak mladších 18 let, přijímají přednostně osoby starší*“. Dále mají státy povinnost chránit děti-civilisty postižené konfliktem. Tato úmluva zavedla Výbor pro práva dítěte, jehož hlavní funkcí je hodnocení zpráv a informací předkládaných státy (stranami úmluvy).⁸ Vzhledem k tomu, že většina ozbrojených konfliktů, v nichž figurují dětské vojáky, nemají mezinárodní charakter, je tento dokument zvláště přínosný v tom, že je aplikovatelný na všechny typy ozbrojených konfliktů. Bohužel se ale úmluvě nepodařilo ochránit děti ve věku 15 až 18 let před jejich účastí na nepřátelství a odvody do ozbrojených sil. V průběhu příprav se sice ozývaly hlasy požadující zvýšení věkového limitu z 15 na 18 let, ale zvítězilo kompromisní řešení považující stávající úpravu účasti dětí na nepřátelství za dostačující (Kopuleťá 2011: 96).

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů⁹ z roku 2000 zavedl úplný zákaz přímé účasti v bojových akcích a začleňování do ozbrojených sil států dětem mladším 18 let. Tato věková hranice tedy byla konečně zvýšena z původních 15 let zavedených Dodatkovým protokolem II Ženevských úmluv. Pro dobrovolný vstup do armády zavedl hranici 15 let, pokud jsou splněny 3 podmínky, a to souhlas rodičů dítěte, informovanost dítěte o povinnostech vojenské služby a důvěryhodnost věku dítěte (Breen 2007: 93). Všechny 3 podmínky jsou ale zmanipulovatelné a těžce ověřitelné. Paradoxně tak Opční protokol otevírá možnost přímé účasti dětí na bojových akcích, což je v přímém rozporu s nejvyšším zájmem dítěte. Tento dokument dále zakazuje ozbrojeným skupinám využívání a rekrutaci dětí mladší 18 let a státy mají učinit všechna možná opatření k zabránění takovému využívání dětí. Problémem je, jak dosáhnout toho, aby i nestátní aktéři tyto normy respektovali. Dalším nedostatkem Opčního protokolu je opět zmínka pouze

⁸ Stranami úmluvy jsou všechny členské státy OSN, kromě USA.

⁹ Dále jen „Opční protokol“.

přímé účasti dětí na nepřátelství, tím pádem nepřímá účast není zakázána. (Hýbnerová 2011b: 88). Při sjednávání Opčního protokolu se některé státy přikláněly k výslovnému zákazu využívání dětí jako vojáků na celém území státu a stanovení povinností i pro nestátní ozbrojené skupiny, aby respektovaly ustanovení Opčního protokolu. Na druhé straně ale jiné delegace preferovaly pouze státy jako jediné adresáty příslušných povinností odpovídající za jejich plnění, což potvrzuje, že postavení nestátních ozbrojených skupin je pro řadu zemí citlivou otázkou. Výsledné znění svědčí ve prospěch druhé koncepce a potvrzuje neměnnost právního statutu všech zúčastněných stran ozbrojeného konfliktu (Hýbnerová 2011b: 87).

Africká charta práv a blaha dítěte je regionální dokument z roku 1999, který byl vytvořen jako doplněk Úmluvy o právech dítěte a také proto, že africké země nebyly dostatečně zastoupeny v procesu tvorby této úmluvy a bylo tedy potřeba vytvořit smlouvu, která by řešila specifické dění a potřeby dětí na africkém kontinentu¹⁰ (UNICEF 2007). Africká charta práv a blaha dítěte absolutně zakazuje povolávání dětí mladší 18 let do ozbrojených akcí a zakazuje i dobrovolný vstup do ozbrojených sil státu dětem ve věku mezi 15 až 18 lety. Státy mají povinnost chránit civilní obyvatelstvo, resp. dodržovat závazky, které na sebe dobrovolně převzaly, k zajištění ochrany dětí zasažených ozbrojeným konfliktem, a to nejen v případech mezinárodních a vnitřních ozbrojených konfliktů, ale také v situacích vnitřního napětí a rozbrojů, což je velmi důležité vzhledem ke skutečnosti, že instrumenty mezinárodního humanitárního práva tuto povinnost neupravují (African Charter on the Rights and Welfare of the Child 1999: 11). Tyto zákazy a opatření se ale nevztahují na nepřímou účast dětí v ozbrojených konfliktech, ačkoli je to jeden z nejpálčivějších problémů afrického kontinentu. Dále Africká charta práv a blaha dítěte používá striktnější jazyk, který nadále nevede k mylné interpretaci. Státy

¹⁰ Například děti žijící v apartheidu, nucené vysídlování, škodlivé praktiky vůči dívkám, život v chudých a nehygienických podmínkách atd.

zavazuje k využití „všech nezbytných opatření“, aby se zabránilo přímé účasti dětí na nepřátelství, na rozdíl od doposud používaného termínu „všechna možná opatření“ v jiných právních instrumentech¹¹. Charta reflektuje specifikum afrického regionu a vyjadřuje priority kontinentu zmítaného konflikty, které přinášejí utrpení a ohrožují životy mnoha afrických dětí s ohledem na kulturní dědictví, historické pozadí a faktory, které stály za rozvojem africké civilizace. Praktický efekt ale není doposud zmapován (Hýbnerová 2011a: 392).

OSN disponuje určitými kontrolními mechanismy v oblasti zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Jedná se především o Výbor pro práva dítěte, který hodnotí situace v konkrétních zemích na základě zpráv samotných států. Dále se jedná o mimo-smluvní mechanismy, ke kterým patří pracovní skupiny jako Pracovní skupina Rady bezpečnosti pro problematiku dětí v ozbrojených konfliktech, zvláštní zpravodajové, zpravodajové jednotlivých zemí nebo zvláštní zástupci generálního tajemníka jako Zvláštní zmocněnec generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech. Ačkoli Rada bezpečnosti nemá pravomoc dohlížet na plnění mezinárodních úmluv, je oprávněna jednat, pokud existuje nějaká záležitost ohrožující mír a mezinárodní bezpečnost. A za takovou lze účast dětí v ozbrojených konfliktech zajisté považovat (Hlaváčová 2011: 113).

První rezolucí zabývající se dětskými vojáky je rezoluce 1261 z roku 1999, která odsuzuje užívání dětí v ozbrojených konfliktech a vyzývá státy k zastavení této činnosti. Prohlašuje užívání dětí mladších 15 let v národních ozbrojených složkách, nebo jejich aktivní participaci v bojích za válečný zločin a vyzývá k dodržování závazků plynoucích ze Ženevských úmluv, jejich Dodatkových protokolů a Úmluvy o právech dítěte (Hlaváčová 2011: 117).

¹¹ Například Dodatkový protokol II.

Rezoluce 1314 (2000) oceňuje přijetí Opčního protokolu a vyzývá státy k jeho ratifikaci. Dále povzbuzuje konkrétní kroky regionálních organizací, zejména těch pracujících přímo v poli (Hlaváčová 2011: 117).

Rezoluce 1379 (2001) navazuje a odvolává se na rezoluci 1314 při odhodlání zahrnovat ustanovení o ochraně dětí přímo do mandátu mírových operací. Upozorňuje na potřebu zohlednění ekonomického a sociálního dopadu sankcí na děti a volá po minimalizaci těchto dopadů. Generální tajemník má zahrnout ochranu dětí do peacekeepingových a peacebuildingových plánů a mezi jeho povinnosti tímto patří předkládání seznamu států, které rekrutují či využívají děti v ozbrojeném konfliktu v rozporu s mezinárodním právem. Tím se tyto státy vystavují přímé kritice a pozornosti mezinárodního společenství (Hlaváčová 2011: 118).

Rezoluce 1460 (2003) vyzývá státy jmenované v seznamu generálního tajemníka, aby informovaly Zvláštního zmocněnce generálního tajemníka pro děti v ozbrojeném konfliktu o krocích, které podnikají k zastavení nábora a užívání dětí v ozbrojených konfliktech (Hlaváčová 2011: 118).

Rezoluce 1539 (2004) je první rezolucí, která se vyjadřuje k definici dítěte a věkové hranici pro nábor dětí do ozbrojených složek. Připomíná závazky plynoucí z Opčního protokolu, který ustanovuje věk 18 let pro povinný nábor do ozbrojených složek a požaduje zvýšení minimálního věku pro dobrovolný nábor oproti ustanovení článku č. 38 Úmluvy o právech dítěte. Dále požaduje přijetí všech možných opatření k zajištění, že se členové ozbrojených složek ve věku pod 18 let nebudou přímo podílet na bojích. Generální tajemník je pověřen sestavením akčního plánu pro systematický monitorovací a zpravodajský mechanismus v případě zneužívání dětí v ozbrojeném konfliktu (Hlaváčová 2011: 119).

Rezoluce 1612 (2005) zavádí novou komplexní strukturu monitorovacích mechanismů¹², jejichž cílem má být sběr informací o porušování mezinárodního práva v oblasti zneužívání dětí v ozbrojených

¹² Monitoring, reporting and compliance mechanism.

konfliktech. Tyto mechanismy mají sloužit k doplnění a podpoře činnosti národních vlád a jejich implementací je pověřen generální tajemník, který poté předloží Radě bezpečnosti zprávu obsahující souhrn efektivnosti mechanismů a hodnocení spolehlivosti zdrojů. Touto rezolucí byla založena Pracovní skupina Rady bezpečnosti, která má za úkol hodnotit zprávy o výše popsaných mechanismech a akčních plánech jednotlivých zemí (Hlaváčová 2011: 119).

Rezoluce 1882 (2009) potvrzuje a stabilizuje dříve navržený systém a vyzdvihuje přínos rezoluce 1612 zvláště v případech navrácení dětí účastnících se bojů do jejich domovů a rozvinutí dialogu mezi orgány Spojených národů a stranami sporů. Tato rezoluce upevnila a rozvinula roli Pracovní skupiny Rady bezpečnosti a vyzývá ji k pravidelnému přinášení zpráv Radě bezpečnosti. Pracovní skupina má dále spolupracovat se sankčními komisemi Rady bezpečnosti a její doporučení mají být podkladovými materiály pro zprávy generálního tajemníka (Hlaváčová 2011: 120).

Rezoluce 2143 (2014) potvrzuje pokrok v prevenci a reakci na porušování práv a zneužívání dětí, zejména co se týče demobilizace a znovunavrácení dětí do jejich domovů. Upozorňuje na užívání škol ozbrojenými silami a skupinami v rozporu s mezinárodním právem jako kasárny, skladovací prostory či výslechové místnosti. Tato rezoluce také upozorňuje na stále vysoký počet zabitých či zmrzačených dětí díky minám, improvizovaným výbušným zařízením nebo nevybuchlé munici (Security Council 2014: 2).

2 Dětsí vojáci v Demokratické republice Kongo¹³

Tato část bakalářské práce se bude zabývat fenoménem dětských vojáků v Demokratické republice Kongo. Nejprve bude vylíčena historie konfliktů v DRK až po současnou situaci a poté se autorka zaměří na samotné využívání dětských vojáků v ozbrojených konfliktech DRK. Konkrétně se bude zajímat o proces rekrutování a faktory, které děti vedou k účasti v ozbrojených konfliktech. Dále se bude autorka věnovat roli dětských vojáků v ozbrojených silách a skupinách, důsledkům zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a v poslední řadě bude nastíněna prevence proti zapojování dětí do ozbrojených konfliktů.

2.1 Historie konfliktů v DRK

Mnoho států na africkém kontinentu začalo vyhlášovat nezávislost po druhé světové válce. Stejně jako její sousedé, i DRK a její obyvatelé se chtěli osamostatnit. Pod nátlakem obyvatel a počínajících nepokojů, roku 1956 musela Belgie povolit vytváření politických stran v DRK (Simba 1966: 36). Mezi první strany, které toho využili, patří například Svědomí Afriky¹⁴, nacionalistická strana ABAKO¹⁵ či Národní hnutí Konga v čele s Patricem Lumumbou, která získala největší vliv v zemi (Simba 1966: 40). Konžané vytvářeli na belgickou vládu stále větší tlak a 1958 Patrice Lumumba v Léopoldvillu veřejně požádal o nezávislost. Záhy mezi obyvatelstvem DRK vypukly nepokoje, na což Belgie reagovala zákazem strany ABAKO a rozsáhlými represemi. Konžané ve vytváření tlaku ale nepovolili a Belgie musela vydat prohlášení s příslibem konžské nezávislosti, toto prohlášení ale nemělo žádné konkrétní datum (Stamberger 1960: 31). V roce 1960 se konala konference v Bruselu, kde bylo nakonec dohodnuto, že se budou konat volby do parlamentu, bude vyhlášena nová ústava a jmenována hlava státu. 23. 6. 1960 byla ustanovena vláda v čele

¹³ Dále jen DRK.

¹⁴ Původně kulturní organizace, vydávající časopis, ve kterém byl zveřejněn manifest s požadavky emancipace konžského obyvatelstva.

¹⁵ Tato strana byla založena již 1948 a jejím hlavním představitelem byl Joseph Kasavubu, který získal v zemi značný vliv a začal usilovat o její nezávislost.

s Patricem Lumumbou a 30. 6. 1960 vznikla Demokratická republika Kongo s prezidentem Josephem Kasavubu (Stamberger 1960: 42).

Jen několik dní po vyhlášení nezávislosti se vzbouřila armáda, začalo plenění vesnic a znásilňování žen. Lumumba se k tomu vyjádřil slovy, že za těmito nepokoji stojí belgičtí důstojníci, kteří mají rozpoutat spiknutí za účelem opětovného připojení Konga k Belgii (Stamberger 1960: 75). Kongo se dále muselo potýkat se separatistickými tendencemi. Provincie Katanga, v jejímž čele stál Moise Tshombe, vyhlásila nezávislost stejně jako provincie Kasai. Následně prezident Kasavubu odvolal premiéra Lumumbu a poslal ho do domácího vězení. Roku 1961 Lumumba z domácího vězení uprchl, ale byl chycen a poslán do Elisabethville. Za necelý měsíc konžská vláda vydala prohlášení o jeho úmrtí, jehož okolnosti nejsou zcela vyjasněny, ale byla z něj obviněna Tshombova separatistická vláda (BBC 2015). Za dané situace se OSN usneslo, že vojensky zakročí proti provincii Katanga, aby se podrobila centru (Simba 1977: 47). Tshombe byl následně donucen podepsat smlouvu o ukončení separatismu Katangy a tím byla jejich samostatnost ukončena (BBC 2015).

V roce 1964 vypuklo povstání proti vládě v Kwilu, následně rebelové zabrali provincii Kivu a Albertville v provincii Katanga. Vládní síly ale nebyly schopné proti povstání úspěšně zakročit. V listopadu 1965 Joseph Mobutu provedl nekrvavý vojenský puč, jmenoval se prezidentem, vyhlásil výjimečný stav a zakázal funkci politických stran a společenských organizací (BBC 2015). Mobutu realizoval jakousi kulturní revoluci, ve které se snažil zemi „poafričtit“. Roku 1971 změnil název země na Zair, hlavní město z Leopoldville na Kinshasu a změnil i své jméno na Mobutu Sese Seko. Zairu vládl 32 let, ve kterých svou pozici upevňoval kontrolou bezpečnostního aparátu, násilným potlačováním etnických a regionálních povstání či budováním kultu osobnosti za vydatného přispění médií. Jeho slova a činy byly uctívány a byly mu přisuzovány i jasnovidecké schopnosti (Congress Country Studies 1993). S koncem studené války musel Mobutův režim čelit stále větší mezinárodní kritice a vnitřním nepokojům. To ho

nakonec donutilo k demokratickým reformám, kdy 1990 povolil existenci politických stran, pořádání voleb a přislíbil novou ústavu. Mocenské struktury ovšem zůstaly nezměněny (Němec a Štěrba 2006: 4).

Roku 1996 se genocida ve Rwandě začala „přelévat“ přes hranice Zairu. Z Rwandy emigrovali především civilisté a milice Hutu, které se začali usazovat ve východních provinciích, odkud vedli válku proti Rwandě a útočili i na konžské Tutsije. 1997 Mobutu již nebyl schopen nadále kontrolovat situaci a území své země a byl svržen Laurentem Désiré Kabilou¹⁶. V tomto konfliktu¹⁷ nebylo tolik obětí mezi vojáky, jako mezi civilisty, zvláště uprchlíků z Rwandy. Dodnes ani neexistuje přesné číslo obětí (Turner 2007: 2).

17. 5. 1997 do čela země nastoupil Kabila, přejmenoval zemi zpět na Demokratickou republiku Kongo, jmenoval se prezidentem a prohlásil, že se co nejdříve budou konat volby, ale jeho úředníci nestanovili žádné datum (Lynne 1997: A10). Kromě téměř chybějící infrastruktury, mizerné elektrifikace a v podstatě neexistující zdravotní péče se Kabila musel už od začátku své vlády potýkat s narůstající nevráživostí Rwandy. Jelikož Kabila odmítl odzbrojit příslušníky konžských Hutu, kteří vedli proti Rwandě partyzánskou válku, a následně vyloučil některé zástupce Rwandy z vlády, Rwanda zahájila invazi do východních provincií. V průběhu tohoto konfliktu se Kabilovi ozbrojené síly opíraly o pomoc Angoly, Namibie či Zimbabwe, naproti nim se spojila Rwanda s Ugandou, které usilovaly především o nerostné bohatství DRK. Roku 1999 Rada bezpečnosti OSN do země vyslal misi MONUSCO¹⁸ o 5500 mužích, aby situaci uklidnila (Dunajová 2008: 25). V roce 2001 byl spáchán atentát na Laurenta Kabilu a jeho místo převzal jeho syn Joseph Kabila¹⁹, který se rok poté společně s OSN jako zprostředkovatelem rozhodl boje ukončit. V Sun City byly

¹⁶ Vůdce Aliance demokratických sil pro osvobození Zairu (AFDL). Tuto skupinu podporovaly Rwanda a Uganda.

¹⁷ Nazývaný První konžská válka.

¹⁸ United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo.

¹⁹ 2006 se stal prezidentem v historicky prvních svobodných volbách v DRK a roku 2011 byl zvolen podruhé.

podepsány mírové dohody jenž oficiálně konflikt ukončily. Druhá konžská válka trvala 5 let a vyžádala si více než 4 miliony obětí²⁰, což je více lidí než v kterémkoli jiném konfliktu od druhé světové války (Turner 2007: 2).

Na základě dohod ze Sun City Kabila jmenoval novou vládu, jejímž cílem bylo vytvořit novou ústavu a dovést zemi k řádným volbám. Také se snažil povstalecké skupiny integrovat k vládním ozbrojeným silám FARDC²¹, toto se ale neseťkalo s úspěchem a postupem času se boje na východě země opět rozhořely. V roce 2009 bylo ve městě Goma podepsáno příměří mezi vládou a povstaleckými skupinami²². Dohoda měla rebelům z CNPD zajistit integraci do armády s uznáním hodností, amnestií a administrativní, teritoriální a ekonomické reformy pro oblast Kivu. 2011 ale Kabila nařídil restrukturalizaci vojenských jednotek, která měla za cíl zlomit převahu CNPD v oblasti Kivu, na což většina vojáků z CNPD reagovala dezercí z FARDC a přejmenováním se na M23 jakožto symbol neúspěšné mírové dohody 23. 3. 2009 (CIA 2014). Podle Amnesty International a dalších mezinárodních nevládních organizací, M23 mají podporu Rwandy a Ugandy. Tyto země M23 poskytují zbraně, munici či další zásoby a školí nové rekruty, kteří jsou následně posláni bojovat po boku M23. Tyto skutečnosti ale Rwanda i Uganda popírá (Refworld 2013). V roce 2013 proběhla mírová jednání mezi vládou DRK a M23. Ta přislíbila transformaci v politickou stranu a demobilizaci svých bojovníků, pokud dostanou amnestii ti, kteří nejsou podezřelí z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Mezitím OSN rozšířila mandát misi MONUSCO, což v praxi znamená, že může použít vojenskou sílu ve formě útočných operací. Zhruba 2 měsíce poté se vzdalo 1400 bojovníků M23, ale mnoho jich uprchlo do Ugandy nebo Rwandy. Momentálně MONUSCO čítá přes 21000 lidí a je největší peacekeepingovou misí (Conflict Barometr 2013: 24). Nicméně konflikt na východě DRK neskončil a jak vláda samotná musí

²⁰ Pro srovnání například Súdánská občanská válka si vyžádala 2 miliony obětí za 22 let (Turner 2007: 2).

²¹ Armed Forces of the DR Congo.

²² Například National Congress for the Defense of the People (CNDP).

čelit dalším ozbrojeným skupinám (například FDLR²³, FRPI²⁴, Mayi-Mayi, Kata Katanga²⁵, LRA²⁶), tak i tyto skupiny mezi sebou dále bojují o kontrolu nad územím a nerostným bohatstvím (Conflict Barometr 2013: 54).

2.2 Využívání dětských vojáků v DRK

Demokratická republika Kongo patří mezi země²⁷, kde se hojně využívají dětské vojáky a to jak v ozbrojených skupinách, tak i v ozbrojených silách státu (Drumbl 2012: 5). Už když Laurent Kabila v roce 1997 převzal moc v tehdejší Zaire, opíral se o armádu, která byla tvořena převážně dětskými vojáky (Maslen 1998: 448). Dnes v zemi žije okolo 31 milionů dětí ve věku 18 let a méně, z toho je 8,2 milionů sirotků či jiných ohrožených skupin dětí (U.S. Department of state 2013). Z tohoto celkového počtu je 8 000 dětských vojáků (Patel a Pauletto 2010: 36). 70% dětí žijících bez domova na ulici vypovědělo, že byli obviněni z čarodějnictví, což je běžným jevem zejména v sub-saharském regionu a DRK. Ačkoli zákony země zakazují všechny formy dětského týrání a zneužívání, většina dětí, které jsou nějakým způsobem znetvořeny, nebo mají řečovou vadu, jsou obviněny z posedlosti ďáblem a čarodějnictví. Na těchto dětech je následně prováděn exorcismus, což zahrnuje izolaci, bití, bičování, hladovění či nucení k požívání projímadel. Samozřejmě v naprosté většině případů takové praktiky nemají žádný účinek a děti tak končí na ulici, kde se stávají lehkým terčem pro rekrutaci do ozbrojených sil a skupin (U.S. Department of state 2013).

²³ Democratic Forces for the Liberation of Rwanda

²⁴ Patriotic Resistance Front in Ituri. Tato skupina se zformovala během druhé konžské války a kontroluje velké území provincie Ituri, kde se nachází především zlaté doly.

²⁵ Jejich cílem je především odtržení provincie Katanga, Kata Katanga v překladu znamená „Odříznout Katangu“.

²⁶ Lord's Resistance Army. Povstalecká skupina, která pod vedením Josepha Konyho terorizuje oblasti DRK, Středoafričské republiky, severní Ugandy a jižního Súdánu.

²⁷ Dále Afganistan, Angola, Kambodža, Kolumbie, Indonésie, Libérie, Libye, Mozambik, Nepál, Papua Nová Guinea, Filipíny, Sierra Leone, Srí Lanka, Súdán, Rwanda, Východní Timor a Uganda.

Podle Franka Faulknera patří mezi nejohroženější skupiny dětí kromě sirotků a dětí žijících na ulici také vnitřně vysídlené děti²⁸, uprchlíci, děti oddělené od rodin v důsledku ozbrojeného konfliktu, děti bez vzdělání, z menšinových rasových, národnostních či etnických skupin nebo děti ze slabého socioekonomického zázemí (Faulkner 2001: 496). Tyto děti jsou extrémně náchylné k rekrutaci.

2.2.1 Rekrutování do ozbrojených sil a skupin DRK

V DRK existují dva základní důvody, proč jsou děti rekrutovány. Prvním je samotný konflikt, který je tím náročnější na materiální a lidské zdroje, čím déle trvá. Zvláště chudé a rozvojové země si nemohou postupem času dovolit najímat vojensky vycvičené a dospělé osoby pro nasazení do konfliktů. Naproti tomu děti jsou levné, dostupné a snáze mobilizovatelné. Druhým důvodem je samotná dětská povaha. Děti jsou lehce manipulovatelné, nemusí absolvovat náročný výcvik, jelikož se snadno naučí ovládat například pušky AK-47 nebo M-16. Děti jsou také psychicky a sociálně nedospělé, jsou tedy lepšími zabijáky, jelikož jim chybí pud sebezáchovy. Jsou také méně náročné na stravu a žold a boj vnímají jako hru, takže mezi sebou soupeří, ale přitom neusilují o vedoucí pozici (Hýbnerová 2011b: 82)

Rekrutace samotná může být dobrovolná, nedobrovolná nebo skrz brannou povinnost. Rozdíly mezi těmito kategoriemi jsou ale velmi tenké, v mnoha případech nelze jasně určit, o jaký typ se jedná (Breen 2007: 65).

Brannou povinnost a její rozsah si stanovuje každý stát sám. Jak DRK tak všechny ostatní členské státy OSN ale musí dodržovat mezinárodním právem určený minimální věk, který je daný Opčním protokolem na 18 let. Problémem ale je, že lidé často nemají povědomí o svých právech a tak nevědí, že je ozbrojené síly a skupiny nemohou legálně naverbovat před dosáhnutím zletilosti. Často také chybí záznamy o narození

²⁸ Tyto děti byly nuceny opustit původní místo pobytu a uchýlit se v rámci svého státu do jiné oblasti a to zejména z důvodu vojenského konfliktu, výskytu násilí, porušování lidských práv, výskytu přírodních katastrof či katastrof způsobených člověkem.

či totožnosti, jelikož na řádnou registraci dětí při narození se nedbá. Děti většinou svůj věk ani neznají, nebo nejsou schopné ho prokázat (Machel 2000: 4).

Mezi nucené odvody patří nejčastěji únosy dětí z domovů, škol a sirotčinců. Zpravidla je provádějí ozbrojené skupiny, které mají nedostatek vlastních členů a využívají tak lidi z oblasti, kterou kontrolují. Není výjimkou, že jsou unášeni i dospělí, kteří jsou následně zabiti před novými rekruty, aby získali odvahu, nebo děti musí zabít člena své rodiny či komunity. To jim má zabránit v případném útěku, jelikož si nesou válečné stigma, rodina je zpět nepřijme a pravděpodobněji tak u ozbrojené skupiny zůstanou (Breen 2007: 75)

Dobrovolná účast je velice sporným bodem. Děti sice vstoupí do ozbrojené skupiny bez donucení, ale v zemi zmítané konfliktem, kde trpí hladem, nemocemi a pod neustálou hrozbou smrti často nevidí jinou možnost, než se přidat k ozbrojeným silám či skupinám, které jsou schopny dětem nabídnout určité jistoty²⁹, kterých by se jako civilisté nedočkali. Uvádí se tedy, že až 2/3 dětí se staly dětskými vojáky dobrovolně (Brett a Specht 2004: 1), ještě jednou by ale mělo být zdůrazněno, že je velmi těžké posoudit míru dobrovolnosti. O tom také vypovídá následující vyprávění konžské dívky, která se k ozbrojené skupině přidala, když jí bylo 12: *„Jednoho dne rebelové napadli naši vesnici, kde jsem žila. Schovala jsem se a dívala se, jak zabili moje příbuzné a znásilnili matku a sestry. Myslela jsem, že když se k nim přidám, tak budu v bezpečí. V armádě mě učili jak používat zbraně. Často mě bili a znásilňovali ostatní vojáci. Jednoho dne velitel chtěl, abych se stala jeho ženou, tak jsem se snažila uprchnout. Oni mě ale chytili, zbičovali a znásilňovali každou noc po mnoho dní. Když mi bylo jen 14, měla jsem dítě. Ani nevím, kdo byl jeho otec. Utekla jsem znova, ale nemám kam jít, ani jídlo pro dítě. Bojím se jít domů“* (Wessells 2006: 94).

²⁹ Ochranu, jídlo, zdravotní péči atd.

Rekrutace probíhá jak na úrovni ozbrojených skupin³⁰, tak i vládních ozbrojených sil FARDC především v provinciích Severní a Jižní Kivu, Katanga a Orientale. V roce 2012 bylo demobilizováno 587 dětí, z nichž 21 bylo z FARDC a 66 z M23. Zbytek dětí pochází z dalších ozbrojených skupin, kde často představují až 40% bojovníků (U.S. Department of state 2013). Ačkoli je DRK signatářem Ženevských úmluv a jejich Dodatkových protokolů I i II, Úmluvy o právech dítěte i Opčního protokolu³¹, jsou děti stále rekrutovány do jejich ozbrojených sil. Vláda se ale snaží společně s mezinárodními nestátními organizacemi vyvinout programy na prevenci rekrutování dětí do ozbrojených sil a velitelé FARDC údajně zvyšují úsilí při odstranění dětských vojáků ze svých jednotek (U.S. Department of state 2013).

2.2.2 Faktory vedoucí děti v DRK k účasti v ozbrojených konfliktech

Je důležité zdůraznit, že faktory, které vedou děti k účasti v ozbrojených konfliktech, jsou vzájemně propojené a téměř nikdy to není pouze jedna příčina. V konfliktech trvajících od týdnů až po několik let dochází k sociálním změnám, rozvracení vztahů a vazeb v rodinách a komunitách.

Prvním podstatným faktorem je tlak rodiny či komunity. Pokud jsou rodinní příslušníci již členy ozbrojené skupiny, je pro dítě jen přirozené, že se časem stane členem také. Pokud jsou ale vztahy v rodině špatné³², dítě se může rozhodnout utéct a útočištěm se stane ozbrojená skupina, která nabízí příjem a určitou míru respektu za odvedenou práci (Brett a Specht 2004: 32).

Dalším významným vlivem může být naopak úplná absence rodiny. V konfliktu se děti často ocitají bez rodičů a musí se postarat samy o sebe, aby se zachránily. Trpí hladem a nemocemi a snaží se tedy přežít i za cenu

³⁰ Nejvíce M23.

³¹ Africkou chartu práv a blaha dítěte DRK sice podepsalo, ale dosud neratifikovalo.

³² Například dívky utíkají od domácího násilí, nebo nuceného manželství.

využití násilí. V situaci, kdy nemají žádné ekonomické nebo sociální zázemí se tak jediným východiskem stává vstup k ozbrojeným silám či skupinám, které jim poskytnou zbraně a ochranu. Sami děti vypovídají, že pokud nemají zbraně, nemají se jak bránit. Buď je zabijí, nebo znásilní. Je pro ně tedy lepší stát se součástí ozbrojené skupiny (Brett a Specht 2004: 13).

Jednou z klíčových příčin, proč se děti rozhodnou stát se dětským vojákem je chudoba. Ať už dítě má rodinu, která je ale velmi chudá a nemůže se o něj třeba starat, nebo je sirotek, který je odkázán pouze sám na sebe, rozhodne se přidat k ozbrojené skupině, která mu může zaručit alespoň jídlo, či nějaký příjem.

Děti bez přístupu ke vzdělání nemají zajištěnou svou budoucnost, a proto raději volí život v ozbrojených skupinách před snahou o další studium nebo hledáním práce. Jelikož jsou děti snadno ovlivnitelné, může na ně lehce působit určitá politická ideologie, nebo se snaží svrhnout stávající režim, který se dopouští nespravedlností na jejich etnické či národnostní skupině. Pocit naděje na změnu situace v zemi je tak motivujícím faktorem. Dalšími příčinami mohou být například touha po pomstě za rodinného příslušníka, který v bojích zemřel, touha po moci nebo uznání a zlepšení postavení v komunitě (Brett a Specht 2004: 27).

2.2.3 Role dětí v ozbrojených konfliktech na území DRK

V DRK je většina dětských vojáků ve věku 13-18 let a jsou známi případy, kdy už v 16 letech dosáhnou vysokých vojenských hodností, kdy velí vlastní skupině mladších dětských vojáků (Wessells 2000: 411). Ale jak je již z definice dětského vojáka jasné, nemusí mít nutně zbraň a aktivně bojovat, ale může mít i další role. Jedná se například o funkce poslíčka, kuchaře, zvěda atp.

Ty nejmenší děti jsou většinou umístěny co nejbližší k nepříteli, protože se nebojí a jejich chování je nepředvídatelné. Velitelé také spoléhají na protivníkyv soucit a nechut' proti nim bojovat. Tyto děti nosí typicky

lehké zbraně typu AK-47 nebo M-16 a jsou často využívány jako hledači min nebo při sebevražedných misích (Singh 2007: 213).

Speciální úlohu v ozbrojených silách a skupinách mají dívky a DRK je právě jednou ze zemí³³, kde se dívky využívají nejvíce (Brett a Specht 2004: 85). Dívky mohou sloužit jako špioni, kuchařky, zdravotní sestry, ale nejvíce jsou kromě bojovnic využívány jako sexuální otrokyně. Mimo fyzické a psychické násilí jsou dívky velmi náchylné na pohlavní nemoci, především AIDS (Machel 2000: 9) a často se také stávají matkami tzv. dětí války³⁴. Tyto děti stejně jako jejich matky jsou stigmatizovány, protože jsou produktem znásilnění a navíc nepřátelským bojovníkem. To neumožňuje matkám s jejich dětmi návrat k původní rodině nebo komunitě a díky pozdější šikaně a vyloučení ze společnosti se samy děti pak stávají dětskými vojáky.

2.2.4 Důsledky zapojení dětí do ozbrojených konfliktů v DRK

Děti se stávají součástí ozbrojených konfliktů v období dospívání, kdy se vyvíjí jak fyzicky, tak i psychicky a emocionálně. Vytváří si identitu a hledají své místo ve společnosti. Nezáleží, jestli se konfliktu účastnili přímo jako vojáci, nebo byly jen svědky krutostí spáchaných na ostatních lidech, často u nich kromě zranění či smrti dochází k trvalým psychickým následkům, což se projevuje jako posttraumatická stresová porucha³⁵. PTSD je vyvolána prožitým traumatem a typickými příznaky jsou problémy se spánkem, noční můry, paranoia nebo záchvaty úzkosti.

U bývalých dětských vojáků, kteří byli propuštěni, utekli z ozbrojených skupin, nebo pokud konflikt už skončil, je problémem přijetí zpět do původní rodiny nebo komunity. Ty se jich často zřeknou, kvůli činům, které museli páchat jako vojáci. Jindy byly jejich rodiny zabity a v takovém případě se dětský voják nemá kam vrátit. Další překážkou v návratu k normálnímu životu jsou sociální důsledky fyzického postižení,

³³ Dále se dívky jako dětské vojáky hojně využívají v Jihoafrické republice nebo Sierra Leone.

³⁴ „War childs“, které jsou potomky příslušníků nepřátelských ozbrojených sil a skupin.

³⁵ Dále jen PTSD.

kteřé mohl bývalý dětský voják utrpět, stejně tak jako psychické problémy, těhotenství nebo nákaza virem HIV. Ve všech těchto případech hrozí odmítnutí ze strany rodiny a děti končí na ulici, kde tihnou ke kriminální činnosti, nebo jsou opětovně rekrutováni do jiné ozbrojené skupiny (Alfredson 2002: 4).

Během ozbrojeného konfliktu jsou dětem často podávány drogy nebo alkohol, aby měly potřebnou odvahu a ztratily zábrany, předtím než půjdou bojovat. Rozšířené je užívání kokainu, amfetaminu a dalších stimulantů. Po skončení konfliktu se tak děti musí potýkat s drogovou či alkoholovou závislostí a s problémy s tím souvisejícími (Lorey 2001: 5).

V důsledku zvýšeného sexuálního násilí se během ozbrojeného konfliktu mnohem rychleji šíří pohlavní choroby, především AIDS. Nejčastějšími pachateli jsou vojáci ozbrojených sil a skupin, kdy znásilnění může působit i jako taktika oslabení nepřátelských opozičních sil. Navíc v době bojů je zdravotnický systém v oblasti naprosto nefunkční a vzdělávání nebo podávání informací o chráněném pohlavním styku neexistuje (Machel 2000: 15). V DRK je virem HIV nakaženo přibližně 440 000 lidí, z toho 66 000 jsou děti do 14 let (UNAIDS 2013).

Rozdíl mezi dívkami a chlapci je nejen v jejich rolích v ozbrojených konfliktech ale i v následcích jejich využívání po skončení ozbrojených konfliktů. Dívky trpí většími fyzickými a psychickými následky v důsledku sexuálního zneužívání. Jedná se například o sexuálně přenosné choroby, nechtěné těhotenství nebo trauma ze znásilnění. Dívky se tyto skutečnosti často snaží držet v tajnosti ze strachu z odvety nepřátelských ozbrojených skupin, nebo z odmítnutí rodinou či komunitou (Lorey 2001: 5).

2.2.5 Prevence rekrutování

Podle Michaela Wessellse by hlavní prioritou měla být redukce chudoby, jelikož „failed states“³⁶, bující militarismus, sociální nerovnost a

³⁶ Mezi základní funkce státu patří „činnosti státních orgánů, které jsou nutné k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, demokratických základů a mezinárodních závazků státu, práv a svobod občanů, jejich životů a zdraví, vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, majetkových

právě chudoba představují hlavní příčiny většiny ozbrojených konfliktů dnešní doby a v situaci ozbrojeného konfliktu jsou to hlavně chudé děti žijící v těžkých podmínkách, které jsou v největším riziku rekrutace (Wessells 2000: 409).

Jednou z podmínek, jak zabránit nezákonnému rekrutování a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů je požadavek, aby byly přijaty a implementovány mezinárodní smlouvy, týkající se tohoto fenoménu do národních zákonů, které by se poté prosazovaly. Největším problémem přitom není samotné přijetí nebo začlenění mezinárodních smluv do zákonů DRK, ale přílišná univerzálnost mezinárodních smluv bez znalostí místních specifik, socioekonomických, kulturních či politických souvislostí, které přimějí děti účastnit se těchto bojů. Přesto, že tyto smlouvy pomáhají zvýšit povědomí veřejnosti i vlád o problematice dětských vojáků, mají své slabiny a kritiky. Například Opční protokol je kritizován za svou přílišnou vágnost a mlhavé definice pojmů³⁷, či snadné obejití podmínek, pro dobrovolný vstup do armády dětem mladším 18 let. Dalším nedostatkem je otázka, jak přinutit nestátní ozbrojené skupiny, aby tyto dohody také dodržovaly (Wessells 2000: 410).

Registrace dětí při narození je další opatření, které by mohlo pomoci při prevenci rekrutování. Vzhledem k tomu, že často ani samy děti nevědí, jak jsou staré, je nemožné prokázat jejich totožnost, natož jejich věk a tím pádem nelze ani prokázat, zda bylo dítě rekrutováno legálně či ilegálně, což je výhodné pro velitele, kteří rekrutování řídí. (Lorey 2001: 20)

Dalším přínosem při prevenci rekrutování dětí je zvyšování informovanosti a povědomí lidí o této problematice. Efektivním řešením neinformovanosti místních obyvatel by mohlo být zorganizování státem řízených informačních kampaní, jejichž cílovými skupinami by byli právě děti, rodiče nebo učitelé atd. Děti by například získávali informace, jak se

hodnot a životního prostředí“. Ve failed state vláda tyto funkce vykonávat ale nedokáže a fungování státu je často doprovázeno nefunkční či slabou administrativou, korupcí či vnitrostátními ozbrojenými konflikty (Strejčková 2009: 1).

³⁷ Viz přímá a nepřímá účast dětí na nepřátelství.

vyhnout případnému rekrutování skrz rádiové či televizní vysílání, ve školách, přes veřejně dostupné letáky nebo skrz náboženské skupiny na lokální i národní úrovni (Lorey 2001: 21).

Je nutné také podporovat a koordinovat všechny programy a různá opatření zaměřená na prevenci rekrutování. Tato podpora, neboli advocacy³⁸ je třeba prosazovat na lokálních, národních i mezinárodních úrovních. Je k tomu potřeba zahrnout například zajištění ochrany táborů, škol a dalších míst, kde se děti pohybují ve větším množství za pomoci dobrovolnických sil OSN, zajistit podporu všem stranám konfliktu, aby přijaly příslušné mezinárodní úmluvy týkající se dětských vojáků a to nejen v zemích, kde už ozbrojený konflikt propukl, ale také tam, kde k němu teprve může dojít. Dále je do prevence potřeba zahrnout omezení dodávek zbraní, nebo je potřeba přijmout takové zákony, které by omezovaly nebo zakazovaly obchod s lehkými zbraněmi. Součástí advocacy může být i výměna informací s různými organizacemi jako jsou náboženské skupiny či organizace pro lidská práva³⁹, nebo vytváření konstruktivních programů demobilizace a reintegrace bývalých dětských vojáků zpět do původního prostředí. Existuje totiž velké riziko, že se bývalí dětští vojáci po skončení konfliktu přidají k jiné ozbrojené skupině nebo se zapojí do trestné činnosti. Často čelí chudobě, nedostatku vzdělání nebo práce a emocionálním překážkám v podobě PTSD a nevidí pro sebe naději na běžný civilní život (Lorey 2001: 21).

Jedním z těchto programů je například DDR⁴⁰ program. I přes dílčí úspěchy⁴¹ se ale nepodařilo úplně zastavit rekrutování dětí do ozbrojených sil a skupin. Toto selhání se nedá přičíst nedostatku pozornosti ze strany mezinárodních organizací⁴², ale spíše neexistenci rozsáhlé reformy

³⁸ Veřejná obhajoba a prosazování určitého problému, tématu či myšlenky ve prospěch určité osoby.

³⁹ Například Human Rights Watch nebo Save the Children atd.

⁴⁰ Disarmament, Demobilisation and Reintegration.

⁴¹ V letech 2004-2006, kdy v DRK probíhal proces integrace ozbrojených skupin do armády, bylo identifikováno a demobilizováno přibližně 30 000 dětí.

⁴² DRK ratifikovala Opční protokol a je kriminalizován nábor a využívání dětí v ozbrojených konfliktech ze strany ozbrojených sil i skupin.

ozbrojených sil státu a nějakého uceleného rámce právních předpisů a agendy. Proto je účinek tohoto programu v DRK takto omezen (Child Soldiers International 2012: 114).

Poslední možné preventivní opatření, které by autorka ráda zmínila, je monitorování, provádění dokumentace a podávání zpráv o celkové situaci a poměrech v zemi. Díky zmapování rizikových faktorů si pak i sama vláda udělá lepší obrázek o stávající situaci v oblasti ochrany práv dětských vojáků a dokáže najít vhodná opatření, která přispějí k jejímu zlepšení. Tento monitoring a podávání průběžných zpráv mohou provádět mezinárodní vládní i nevládní organizace (Lorey 2001: 19).

3 Odezva mezinárodních organizací na dění v DRK

Poslední kapitola této práce bude věnována vybraným mezinárodním organizacím, které hrají významnou roli v ochraně a prevenci zapojování dětí do ozbrojených sil a skupin. Představí také jejich postavení a stanoviska, které dané organizace zaujímají vůči dění v DRK. Mezi mezinárodními vládními organizacemi se autorka zaměří na Organizaci spojených národů a její pomocné orgány a organizace a poté se bude věnovat nevládním mezinárodním organizacím a jejich zapojení v DRK, konkrétně Save the Children, Watchlist on Children and Armed Conflict, Child Soldiers International a Invisible Children.

3.1 Mezinárodní vládní organizace - Organizace spojených národů

Tato mezinárodní vládní organizace věnuje zvýšenou pozornost problematice ochrany dětí v ozbrojených konfliktech a dětských vojáků. OSN se v této oblasti aktivně zapojuje například vypracováním seznamu vládních ozbrojených sil a nevládních ozbrojených skupin, které využívají děti v ozbrojených konfliktech. Tento seznam je pravidelně součástí výročních zpráv generálního tajemníka OSN pro děti v ozbrojených konfliktech od roku 2002. Pracovní skupina Rady bezpečnosti pro děti v ozbrojených konfliktech také provádí monitorování a podává zprávy o vývoji situace v zemích, které jsou na seznamu. DRK na tomto seznamu také figuruje. Rada bezpečnosti také státy uvedené na seznamu vyzývá, aby spolupracovaly s OSN při plnění Akčních plánů⁴³, nastiňujících konkrétní opatření, která mají pomoci ukončit porušování práv dětí v zemi. DRK tento Akční plán podepsala v roce 2012 (Child Soldiers International 2012: 115).

⁴³ Akční plán je souhrn závazků mezi OSN a členskými státy, které figurují na seznamu ve výroční zprávě generálního tajemníka o dětech v ozbrojených konfliktech. Každý Akční plán nastiňuje konkrétní a časově omezená opatření k ukončení násilí páchaném na dětech, jejich propuštění z ozbrojených sil a skupin, či nástroje a mechanismy, aby se zabránilo budoucímu porušování práv dětí (Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty 2015).

Od roku 2001 generální tajemník OSN zahrnuje demobilizaci a reintegraci dětských vojáků do peacekeepingových a peacebuildingových operací, jako je MONUSCO. V roce 2005 rezolucí 1612 Rada bezpečnosti zavedla novou komplexní strukturu monitorovacích mechanismů, jejichž cílem je sběr informací o porušování mezinárodního práva v oblasti zneužívání dětí v ozbrojených konfliktech. Jedná se především o 6 typů rozsáhlého násilí, které je páčáno na dětech v ozbrojených konfliktech⁴⁴. Tyto mechanismy také slouží k doplnění a podpoře činnosti národních vlád, včetně vlády DRK, a jejich implementací je pověřen generální tajemník, který každý rok předkládá zprávu Radě bezpečnosti o efektivitě těchto mechanismů (Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty 2015).

OSN disponuje speciálními orgány a organizacemi, zaměřenými na ochranu dětí. Jedná se o Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci⁴⁵, Výbor pro práva dítěte, Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty⁴⁶ nebo Pracovní skupinu Rady bezpečnosti pro problematiku dětí v ozbrojených konfliktech⁴⁷.

UNICEF se soustřeďuje na otázky sexuálního násilí, náboru dětí do ozbrojených sil a skupin, rozdělení rodin či psychosociální trauma. Zaměřuje se také na efektivní realizaci programu DDR, který je rozdělen na několik fází. První je oddělení dítěte od násilného prostředí a zajištění jejich přesunu na bezpečné místo. Další je odzbrojení dětí, které má za úkol odevzdání zbraní v oblasti konfliktní zóny, jejich bezpečné uložení nebo zničení. Třetí fází je demobilizace, kdy jsou dětské vojáci oficiálně propuštěni z ozbrojených sil a skupin, registrováni a jsou jim poskytnuty základní informace o jejich možnostech vrátit se zpět do společnosti a normálního života. Poslední fáze je reintegrace dětí zpět do společnosti, což

⁴⁴ Konkrétně se jedná o zabití nebo těžké ublížení na zdraví dětí, rekrutace dětí nebo jejich využívání ozbrojenými silami a skupinami, sexuální násilí na dětech, útoky proti školám a nemocnicím, únosy dětí a odepírání přístupu dětem k humanitární pomoci.

⁴⁵ United Nations International Children's Emergency Fund, dále jen UNICEF.

⁴⁶ Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, dále jen Zvláštní zástupce.

⁴⁷ Dále jen Pracovní skupina Rady bezpečnosti.

je dlouhý a náročný proces. Tato fáze zahrnuje znovusjednocení rodin, vzdělání či psychologickou pomoc (Pauletto a Patel 2010: 43). Kromě realizace tohoto programu se UNICEF v DRK zaměřuje také na vytváření směrnic, jejichž cílem je zajistit, aby se pomoc dětem postižených ozbrojeným konfliktem dostala těm nejpotřebnějším. Dále UNICEF přispívá na výstavbu a obnovu zdravotnických středisek či distribuci lékařských souprav. Za uplynulý rok 544 lidí absolvovalo školení o ochraně dětí v terénu a vytvořili 8 center, kde se dětem dostává psychologické podpory (UNICEF 2011: 28).

Kancelář Výboru pro práva dítěte v DRK byla založena v roce 1996 a jejím hlavním cílem je technická a logistická pomoc v boji proti beztrestnosti, zejména v oblasti sexuálního násilí a ilegální rekrutace dětí. Snaží se pomoci také v případech hromadného znásilnění či při placení reparací obětem sexuálního násilí jednotkami ozbrojených sil. Proti beztrestnosti v DRK bojuje různými způsoby. Například podporuje úsilí o zadržení osob podezřelých ze spáchání závažného porušování lidských práv a humanitárního práva nebo se snaží zvyšovat počet záznamů v databázi s profily pachatelů, kteří spáchali závažné zločiny v oblasti lidských práv a humanitárního práva (Office of the High Commissioner for Human Rights 2012).

Zvláštní zástupce slouží především jako nezávislý obhájce dětí v ozbrojených konfliktech, snaží se navrhnout přístupy, vedoucí ke zvýšení jejich ochrany a podporuje jejich společný a koordinovaný postup. Prostřednictvím humanitárních a diplomatických iniciativ se snaží spolupracovat s dalšími partnery operujícími přímo v zemích postižených konfliktem, nebo sám Zvláštní zástupce tyto země navštěvuje. V roce 2014 tak navštívil DRK, aby posoudil, jak vláda pokračuje při implementaci Akčního plánu. 3. května 2014 ministerstvo obrany vydalo směrnici o zákazu zabíjení, těžkého ublížení na zdraví, rekrutování a páchání sexuálního násilí na dětech, stejně jako zákaz vojenského využívání škol a nemocnic, což by v případě porušení vedlo k trestnímu stíhání vojenským

soudem. FARDC tedy vystavěli ve východní části země ústřední místa na ochranu dětí, kde spolupracují s jednotkami OSN. Od svého založení se konalo již 17 setkání na podporu prevence ilegálního rekrutování dětí a začala tak celostátní kampaň (Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty 2014).

V roce 2014 byla ve spolupráci Zvláštního zástupce a UNICEFu vytvořena kampaň „Children, Not Soldiers“, která má do roku 2016 zabránit rekrutaci a využívání dětí ve vládních ozbrojených silách. Ve výroční zprávě generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech je uvedeno 7 vládních ozbrojených sil, které využívají a rekrutují děti, mezi které patří i FARDC⁴⁸. Od jejího zahájení Rada bezpečnosti schválila cíle kampaně v rezoluci 2143 a získala tak podporu členských států OSN, partnerských nevládních organizací, regionálních organizací i široké veřejnosti. Kromě dalších úspěchů v ostatních zemích⁴⁹ se podařilo prezidenta DRK Josepha Kabilu přesvědčit o důležitosti této problematiky, když jmenoval prezidentského poradce⁵⁰, který má na starosti otázky sexuálního násilí na dětech a ilegálního náboru dětí do ozbrojených sil a skupin. Tím prezident Kabila demonstroval svou osobní zainteresovanost v této problematice a Zvláštní zástupce přislíbil plnou podporu a vyzval společnost, nevládní organizace operující na místě a další partnery OSN ke spolupráci, aby moha být její práce úspěšná (Children, not Soldiers 2014).

Tento krok společně s podepsáním Akčního plánu velmi ocenila Pracovní skupina Rady bezpečnosti. Nadále naléhá na vládu DRK, aby se angažovala v kampani „Children, Not Soldiers“ a aby rychle a efektivně plnila závazky plynoucí z Akčního plánu a to i na úrovni provincií. Zároveň však vyjádřil obavy ohledně pokračujícího porušování práv dětí a jejich zneužívání v ozbrojených silách, i když se situace v DRK zlepšila (Security

⁴⁸ Mezi země, na něž se tento program zaměřuje, patří dále Jižní Súdán, Súdán, Jemen, Myanmar, Somálsko a Afganistan.

⁴⁹ Například Jemen v roce 2014 podepsal svůj Akční plán, v Myanmaru bylo propuštěno 400 dětských vojáků z řad jejich ozbrojených sil, nebo Čad splnil všechny požadavky, určené Akčním plánem na ukončení rekrutace dětí jejich ozbrojenými silami a byl tak vyškrtnut ze seznamu generálního tajemníka.

⁵⁰ Tímto poradcem se stala Jeannine Mabunda Lioko Mudiayi.

Council 2014: 2). Dále se členové Pracovní skupiny Rady bezpečnosti rozhodli doporučit předsedovi Rady bezpečnosti, aby vládě DRK zaslal dopis, ve kterém ji vyzývá, aby zajistila, že program DDR a reforma bezpečnostního sektoru budou brát v úvahu specifické potřeby dětí zasažených ozbrojeným konfliktem a aby vláda učinila všechna možná opatření, která by zabránila stigmatizaci dětských vojáků při jejich znovuzačleňování do společnosti (Security Council 2014: 5).

3.2 Mezinárodní nevládní organizace

3.2.1 Save the Children

Organizace Save the Children se zaměřuje především na pomoc dětem v krizových situacích a velký důraz klade na znovusjednocení dětí s jejich rodinami. Přímou spolupracuje i s jinými nevládními organizacemi, vládou a jejími státními zaměstnanci, místními náboženskými vůdci, učiteli nebo zdravotníky přímo v terénu.

Pro děti, které strávily měsíce či roky v ozbrojených silách a skupinách, je velmi složité vrátit se ke svým rodinám, které je často odmítají přijmout zpět. Save the Children se snaží vyškolit sociální pracovníky, kteří poskytují odbornou pomoc dětem, potřebnou k překonání traumat z doby konfliktu ve speciálních pečovatelských centrech. Poté, co se dítě v takovém centru fyzicky i psychicky alespoň trochu zotaví, může být zahájen proces reintegrace do původní rodiny či společnosti (Lorey 2001: 28).

DRK je zemí, kde se 1 z 5 dětí nedožije svých 5 narozenin a zároveň má jeden z nejhorších zdravotnických systémů. V roce 2012 Save the Children poskytli zdravotní péči více než 5000 dětem zajištěním pravidelných zdravotních prohlídek, školením zdravotních sester, porodních asistentek a lokálních zdravotních pracovníků či opravou zdravotních center a nemocnic (Save the Children 2014).

Save the Children také pomáhá dětem, které zažily sexuální násilí. Snaží se zabránit vykořisťování, zneužívání a zanedbávání dětí poskytnutím

lékařské a psychologické podpory. V DRK také více než 3 miliony dětí nemá přístup ke vzdělání a následkem ozbrojeného konfliktu děti často školu opustí nebo jsou školy poškozovány a pleněny. Save the Children se snaží zlepšit přístup dětí ke vzdělání, poskytují odborné vzdělání, distribuují studijní materiály, budují nové školy a učebny a zakládají dětské kluby, které děti podporují, aby ve škole zůstaly (Save the Children 2014).

3.2.2 Watchlist on Children and Armed Conflict

Tato organizace představuje síť mezinárodních nevládních organizací, zaměřujících se na monitorování a podávání zpráv z oblastí zasažených konflikty, kde dochází k násilí, páchaném na dětech. Svým partnerům poskytuje technickou podporu a poradenství, které má posílit schopnosti monitorovat zneužívání dětí, prosazovat jejich zájmy a lépe reagovat na okamžité potřeby obětí násilí. Watchlist poté získané informace předává přímo klíčovým aktérům s rozhodovacími pravomocemi⁵¹, čímž se snaží dosáhnout politických změn, které by měly zlepšit ochranu dětí na globální úrovni (Watchlist on Children and Armed Conflict 2014).

Jejich hlavními úkoly jsou monitorování a podávání zpráv o porušování práv dětí v určitých zemích, poskytování poradenství a informací Zvláštnímu zmocněnci generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech a podpora místních organizací při prosazování práv dětí v jejich komunitách (Watchlist on Children and Armed Conflict 2014).

Informace a doporučení, které Watchlist poskytuje, pochází přímo od občanů a komunit, které jsou postiženy konfliktem a ví, jaké změny jsou vhodné pro dosažení co největší ochrany dětí v dané oblasti. Tato úzká spolupráce s místními komunitami jim umožňuje získat si důvěryhodnost a úspěšně vyjednávat propouštění dětských vojáků z ozbrojených sil a skupin (Watchlist on Children and Armed Conflict 2014).

⁵¹ Jedná se zejména o Radu bezpečnosti OSN, vládu DRK a místní orgány.

Díky těmto aktivitám vláda DRK v roce 2012 podepsala Akční plán, který má ukončit a pomoci při prevenci rekrutování a využívání dětí v nevládních ozbrojených skupinách. Podle zprávy mise MONUSCO o pokroku v DRK by Rada bezpečnosti měla vyzvat vládu DRK, aby rychle a efektivně implementovala Akční plán a zajistila rychlé šíření závazků z něj vyplývajících⁵². Dále by na vládu měla naléhat, aby zavedla účinná opatření, která by vedla k registraci dětí při narození a aby oslovovala nestátní ozbrojené skupiny, při předcházení a ukončení náboru a využívání dětí, jejich zabíjení a mrzačení, násilnění a další formy sexuálního násilí a aby bylo ukončeno útoky na školy a nemocnice (Watchlist on Children and Armed Conflict 2014).

Watchlist v DRK spolupracuje a podporuje místní organizace. Tato spolupráce by měla posílit jejich schopnost sledovat, informovat a rychle reagovat na závažné porušování práv dětí. Tyto lokální organizace hrají zásadní roli při mobilizování a školení místních orgánů, které by upozorňovali na případy závažného porušování práv dětí.

Rezoluce 1612 Rady bezpečnosti vytvořila program Monitoring and Reporting Mechanism⁵³ pro děti v ozbrojených konfliktech, který má sledovat a podávat hlášení o porušování práv dětí v ozbrojených konfliktech. MRM je realizováno prostřednictvím Pracovní skupiny Rady bezpečnosti, která má za úkol koordinovat práci poradců, kteří sbírají a ověřují informace o 6 základních porušování práv dětí a sleduje implementaci Akčního plánu. Shromažďování informací probíhá v úzké spolupráci s nevládními organizacemi jako je právě Watchlist (Watchlist on Children and Armed Conflict 2014).

Watchlist podporuje MRM prostřednictvím místních nevládních organizací a na základě terénního výzkumu vyhodnocuje situace dětí postižených konfliktem a poskytuje doporučení pro zlepšení účinnosti MRM v zemi. Informace získané prostřednictvím MRM poskytují základ

⁵² Zákaz náboru a využívání dětí v ozbrojených skupinách, znásilňování a další formy sexuálního násilí na dětech atd.

⁵³ Dále jen MRM.

pro výroční zprávy generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech a pro zprávy o jednotlivých zemích, které vypracovává Pracovní skupina Rady bezpečnosti pro problematiku dětí v ozbrojených konfliktech (Watchlist on Children and Armed Conflict 2008: 3).

Hlavním přínosem této organizace je, že vytváří partnerství s dalšími mezinárodními organizacemi jak na mezinárodní tak lokální úrovni a snaží se dosáhnout společného postoje, jenž prezentuje institucím, které mají pravomoci k vytváření konkrétních postupů, jak chránit děti v ozbrojených konfliktech. Také díky spolupráci s občany jsou schopni vytvořit a prezentovat vhodná praktická řešení k ochraně dětí v ozbrojených konfliktech.

3.2.3 Child Soldiers International

Child Soldiers International byla založena 1998 koalicí organizací⁵⁴ na podporu lidských práv, známé jako Coalition to Stop the use of Child Soldiers. Tato koalice byla původně zaměřena na implementaci Opčního protokolu s důrazem na zákaz rekrutace a užívání dětí v ozbrojených konfliktech jak vládními, tak nevládními ozbrojenými silami a skupinami (Maslen 1998: 447). Nezávislou se tato organizace stala v roce 2011, ale stále pokračuje v úzké spolupráci s jejich zakládajícími organizacemi.

Jejich hlavním cílem je ukončit všechny formy vojenského náboru a využívání dětí v ozbrojených konfliktech ozbrojenými silami i skupinami. Tohoto hlavního cíle se snaží dosáhnout několika dílčími⁵⁵. Mezi země, kde se Child Soldiers International angažuje nejvíce, patří Čad, Indie, Myanmar, Thajsko, Velká Británie a DRK. Mezi jejich hlavní cíle práce v zemi patří podpora účinné implementace Opčního protokolu za podpory vlády a OSN, výpomoc ostatním nevládním organizacím při prevenci zapojení dětí do

⁵⁴ Amnesty International, Defence for Children International, Human Rights Watch, International Federation Terre des Hommes, International Save the Children Alliance, Jesuit Refugee Service, the Quaker United Nations Office – Geneva a World Vision International.

⁵⁵ Podpora procesů propouštění, zotavení a opětovné začlenění dětských vojáků do společnosti, posílení právní odpovědnosti jednotlivců za ilegální rekrutaci a užívání dětí v ozbrojených konfliktech, zlepšení efektivity akcí, které mají zabránit náboru dětí do ozbrojených skupin nebo budování impulsů, aby se zabránilo dobrovolné rekrutaci dětí pod 18 let ozbrojenými silami.

ozbrojeného konfliktu a podpora administrativních, vojenských a soudních orgánů při prevenci zapojení dětí v ozbrojených silách a skupinách (Child Soldiers International 2015).

Child Soldiers International rozvíjí strategie na ochranu dětí před ilegální rekrutací především na základě detailní analýzy jednotlivých ozbrojených skupin a na základě kontextu ve kterém operují. S pomocí OSN a dalšími mezinárodními organizacemi již dosáhli určitého pokroku⁵⁶, ale samotné státy musí podniknout jisté kroky, aby se tento pokrok nezastavil na „mrtvém bodě“. Jedná se například o kriminalizaci rekrutace a využívání dětí v ozbrojených skupinách. Vliv států na praktiky ozbrojených skupin bude ale větší, pokud se s nimi spojí a budou s nimi komunikovat, než když proti nim budou bojovat. Hlavními cíly organizace v této oblasti je přispět OSN svými informacemi, analýzami a doporučeními k posílení prevence a k dosažení dodržování mezinárodních právních norem zakazující nábor dětí ozbrojenými skupinami a vyvíjet tlak na vládu DRK, aby využívali svůj vliv na ukončení ilegálního náboru dětí spojeneckými ozbrojenými skupinami a pokud tak nečiní, donutit je k zodpovědnosti (Child Soldiers International 2015).

Významný pokrok byl učiněn při právním stíhání jednotlivců za ilegální nábor a využívání dětských vojáků. Toto stíhání se koná prostřednictvím Mezinárodního trestního soudu a Speciálního soudu pro Sierra Leone. Již 7 lidí⁵⁷ bylo odsouzeno k trestům odnětí svobody těmito soudy za válečné zločiny⁵⁸. Child Soldiers International se v této problematice zasazuje o zvýšení počtu států, které by měli přijmout a aplikovat legislativu, která by zakazovala a kriminalizovala nábor dětí a jejich využívání v ozbrojených konfliktech. Nutí OSN a další mezinárodní organizace, aby důsledněji a efektivněji řešili beztrestnost ilegálního náboru a využívání dětí do ozbrojených skupin (Child Soldiers International 2015).

⁵⁶ Schválení Akčního plánu nebo spolupráce s mnoha ozbrojenými skupinami v posledních letech.

⁵⁷ 6 ve vztahu k ozbrojenému konfliktu v Sierra Leone a 1 v DRK.

⁵⁸ Rekrutace dětí do 15 let a jejich využívání a donucení aktivně se podílet na bojových akcích.

Skrze program DDR bylo již osvobozeno od ozbrojených sil a skupin tisíce dětí. Bohužel tento program není vždy dostupný všem bývalým dětským vojákům a nedostává se jim dostatečné pomoci při procesu reintegrace do společnosti. Dívky a matky „dětí války“ čelí specifickým překážkám při jejich osvobozování a přístupu k programu rekonvalescence a reintegrace a tento program často není schopen reagovat na jejich speciální potřeby jako bývalé dětské vojáky. Pokud stát dostatečně nepodporuje osvobozování a reintegraci dětských vojáků, může to vést k dalšímu porušování práv dětí v ozbrojených konfliktech. Child Soldiers International se snaží přispět k tlaku na vládu a zajistit tak propuštění, zotavení a reintegraci dětí spojených s ozbrojenými silami a skupinami. Také se snaží vypracovat metody, jejichž cílem je zajistit, aby byl řádně realizován a dodržován program DDR (Child Soldiers International 2015).

Opční protokol jakožto mezinárodní úmluva, která se nejvíce zabývá dětskými vojáky, stanovuje jasná pravidla týkající se náboru dětí pod 18 let do ozbrojených sil a skupin. Pokud bude plně implementována, poskytne pevný základ po dlouhodobou prevenci nezákonného užívání dětí v ozbrojených konfliktech a pomoc těm dětem, které již byly do ozbrojeného konfliktu zataženy. Státy jakožto smluvní strany Opčního protokolu jsou povinny přijmout veškerá nezbytná právní, správní a jiná opatření k zajištění její účinné implementace. Ta je sledována Výborem pro práva dítěte, kdy jim jsou o ní všechny státy povinny předkládat zprávu. Child Soldiers International podporuje práci Výboru tím, že mu předkládají své zprávy o státech, které zrovna zkoumá a pořádá tematické brífinky, na nichž informuje o své práci (Child Soldiers International 2015).

3.2.4 Invisible Children

Tato organizace založená v roce 2004 si za primární cíl zvolila zabránit násilnostem, kterých se na dětech dopouští rebelská ozbrojená skupina Lord's Resistance Army⁵⁹. Už téměř 30 let LRA v čele s Josephem

⁵⁹ Dále jen LRA.

Konym terorizuje oblast východní a střední Afriky⁶⁰, kde bylo uneseno přes 30 000 dětí, které jsou nuceny stát se vojáky a sexuálními otroky. Invisible Children stojí za několika projekty, které se snaží chránit komunity ve střední Africe a položit základy pro trvalý mír v regionu po skončení konfliktu (Invisible Children 2015).

V roce 2009 LRA zabila 321 obyvatel na severovýchodě DRK. Zatímco nevládní organizace s OSN nezávisle na sobě sbírali informace o této a podobných událostech, neexistoval žádný efektivní agregátor, který by shromažďoval tyto informace až do roku 2011. Invisible Children vytvořili „LRA Crisis tracker“, což je stránka⁶¹, která zaznamenává útoky a další aktivity, které LRA páchá v reálném čase. Interaktivní mapa ukazuje kde a jak LRA vede útoky, dále jsou k dispozici fotografie, videa a příběhy jednotlivců, kteří zažili násilí páchané LRA (Invisible Children 2015).

Nedostatek komunikačních systémů, v kombinaci s omezenou kapacitou místních bezpečnostních sil znamená, že lidé nejsou varováni dostatečně včas, že se blíží LRA. Byl tedy vytvořen „Systém včasného varování“, což jsou zprávy přenášené vysokofrekvenčními rádii, které lidi v DRK a Středoafričské republice upozorňují na její pohyb. Zprávy z této sítě jsou pak převáděny na stránky „LRA Crisis Tracker“. V současné době „Systém včasného varování“ umožňuje vysílání dvakrát denně z rádií a satelitních telefonů, které chrání více než 80 obcí (Invisible Children 2015).

Joseph Kony vede LRA především díky strachu a lžím, kterými přesvědčuje své příznivce, že se nikdy nebudou moci vrátit domů, protože je jejich rodiny a komunity zpět nepřijmou. Mnoho vojáků LRA byli rekrutováni nedobrovolně a sami v bojích pokračovat nechtějí, ale bojí se reakce ze strany svých komunit, bezpečnostních složek i rodin. Invisible Children proto vytvořili letáky, které přináší zprávu všem dětským vojákům o Konyho lžích a které je mají povzbudit, aby se vrátili do svých domovů a jak to udělat bezpečně. V letáčích jsou instrukce, jak se dostat do

⁶⁰ Zejména oblasti DRK, Ugandy, Jižního Súdánu a Středoafričské republiky.

⁶¹ <http://www.lracrisistracker.com/>

míst, kde lokální orgány přijímají LRA uprchlíky a také fotografie nedávno uprchlých vojáků LRA, jak se vzdávají a vrací ke svým rodinám, zatímco drží tyto letáky. Zatím bylo distribuováno více než 1 400 000 letáků napříč Jižním Súdánem, Středoafričskou republikou a DRK (Invisible Children 2015).

Invisible Children se také velmi zasazují o ukončení LRA aktivit prostřednictvím nátlaku na politické představitele. Díky sociálním sítím, zájmu široké veřejnosti a ještě většímu zviditelnění skrz kampaň KONY 2012 se představitelům organizace podařilo přesvědčit americkou vládu, aby vyslala 100 poradců, kteří pomáhají dopadnout Josepha Konyho a dostat ho před Mezinárodní trestní soud, kde bude stíhán za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti (Invisible Children 2015).

Přestože se Konyho stále nepodařilo dopadnout, vyvolala tato kampaň mnoho ohlasů a upozornila širokou veřejnost na problematiku dětských vojáků. I přes mnoho úspěchů, kterých tato organizace dosáhla, je často také kritizována, za spolupráci s ugandskou armádou a SPLA⁶², které jsou známé tím, že páchají stejná zverstva jako LRA (Schomerus et al. 2011).

⁶² Sudan People's Liberation Army, armáda Jižního Súdánu.

Závěr

Ve více než 85 zemích světa bylo rekrutováno přes 500 000 dětí pod 18 let do ozbrojených sil a skupin. Téměř 300 000 těchto dětí se aktivně účastní bojů a okolo 120 000 z nich se nachází na africkém kontinentu (Singh 2007: 207). Z tohoto počtu bylo 30 000 dětských vojáků v ozbrojených silách a skupinách v DRK, ale díky implementaci mezinárodních smluv a snaze mezinárodních organizací se tento počet podařilo snížit na 8 000 (Patel a Pauletto 2010: 36).

V současné době existuje mnoho mezinárodních úmluv, které se snaží zabránit zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, nebo alespoň částečně jejich účast omezit. Prameny práva, které se zabývají problematikou dětských vojáků, jsou například Ženevské úmluvy a její Dodatkové protokoly I a II, Úmluva o právech dítěte, Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, Africká charta práv a blaha dítěte a Rezoluce Rady bezpečnosti OSN.

Výzkumná otázka v souvislosti s postavením dětských vojáků v mezinárodním právu zněla, zda v DRK právní úprava zabývající se touto problematikou vůbec existuje a cílem bylo posoudit, nakolik efektivní tato právní úprava je.

Veškeré závazky vyplývající z ratifikace mezinárodních úmluv, které se týkají postavení dětských vojáků, musí být následně implementovány do právního řádu DRK. Podpis Akčního plánu také DRK zavazuje k přijetí určitých zákonů⁶³ na ochranu dětí před ilegální rekrutací a využíváním v ozbrojených konfliktech. Právní úprava věnující se tomuto problému tedy v DRK existuje. Avšak přesto, že je DRK signatářem téměř všech zmíněných mezinárodních smluv⁶⁴ a je členem OSN, takže by se měla řídit nařízenými rezolucí Rady bezpečnosti, patří mezi země, kde se dětské vojáky využívají hojně a to jak v nevládních ozbrojených skupinách tak vládních ozbrojených silách FARDC. V posledních letech ale můžeme sledovat

⁶³ Například zákaz rekrutace dětí mladších 18 let.

⁶⁴ Kromě Africké charty, kterou pouze podepsala, ale dosud neratifikovala.

pozitivní vývoj a zlepšený postoj ze strany vlády DRK k tomuto fenoménu. Například již zmiňované podepsání Akčního plánu v roce 2012, misi MONUSCO se podařilo demobilizovat přes 500 dětských vojáků nebo v roce 2014 Zvláštní představitel generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty navštívil DRK a podařilo se prezidentu Kabilu přesvědčit o důležitosti této problematiky, když jmenoval prezidentského poradce, který má na starosti otázky sexuálního násilí na dětech a ilegálního náboru dětí do ozbrojených sil a skupin.

Autorka došla k závěru, že stávající právní úprava je dostačující a bylo tedy by odůvodněné předpokládat, že s takovou právní ochranou by se měl počet dětských vojáků pohybovat na minimu. Realita tomu však nenapovídá. Počet dětských vojáků se sice podařilo snížit, ale ne vymítit. Důvod, proč se nedaří tento negativní fenomén zcela potlačit, zřejmě leží v rovině vynutitelnosti samotného mezinárodního práva a jeho aplikaci v praxi. V první řadě to jsou především státy samé, které nesou odpovědnost za implementaci mezinárodních smluv a jejich harmonizaci se svým právním řádem. Smluvní strany mezinárodních úmluv by měli aktivně přispívat k posílení kontrolních a sankčních mechanismů, které by doplnily a upevnily současnou právní praxi v oblasti ochrany dětí před rekrutací a jejich využíváním v ozbrojených konfliktech.

Od dob, kdy byly přijaty Ženevské úmluvy a její Dodatkové protokoly, se také charakter ozbrojených konfliktů zásadně změnil. Většina ozbrojených konfliktů dnes již nemá mezinárodní charakter a je otázkou, jak může mezinárodní právo efektivně reagovat na tuto změnu, když se ozbrojených konfliktů účastní nevládní ozbrojené skupiny, které sice mají povinnost podle Opčního protokolu dodržovat pravidla mezinárodního humanitárního práva, ale toto právo zcela zjevně porušují.

Největším úspěchem v úsilí o větší efektivitu mezinárodněprávních regulí je kriminalizace rekrutování dětských vojáků a jejich zapojování do ozbrojených konfliktů mezinárodních i vnitrostátních. Nucené verbování, to

jak je prováděno a jak je při tom s dětmi zacházeno spadá pod definici zločinu proti lidskosti – otroctví.

DRK je zemí, která je poznamenána roky vleklých občanských válek. Od získání nezávislosti, přes vládu Mobuta Sese Seko a Konžské války až do dnes, kdy mezi sebou stále bojují jak ozbrojené síly země proti povstaleckým skupinám, tak tyto skupiny mezi sebou. Čím déle tyto konflikty přetrvávají, tím náročnější se stává na materiální a lidské zdroje. Děti se tak stávají levnou a snadno dostupnou pracovní silou. Jejich lehká manipulovatelnost, nenáročnost a psychická nevypěstlost z nich činí ideální bojovníky, které využíval již Laurent Kabila, jehož armádu v roce 1997 tvořili převážně dětské vojáky. Děti mohou být do ozbrojených sil nebo skupin rekrutovány skrze brannou povinnost, nucenými odvody nebo se do ozbrojeného konfliktu zapojí dobrovolně. Otázka dobrovolnosti je ale velmi sporným bodem, jelikož jsou děti často přinuceny vstoupit do ozbrojených sil či skupin pod nátlakem okolností a nevidí jinou možnost, jak se zachránit.

Aby bylo možné úplně zabránit rekrutaci dětí, je důležité zamyslet se nad tím, co děti vede k účasti v ozbrojených konfliktech. Kromě nátlaku rodiny, či její absence a následná chudoba jsou dalšími příčinami například politická ideologie, nedostatečné vzdělání nebo touha po moci. Pod pojmem dětský voják si často představíme dítě aktivně se podílející na boji. Ne vždy je tomu tak, děti plní i další role, například poslíčka, kuchaře nebo zvěda. Speciální úlohu v ozbrojených silách a skupinách zastávají dívky, které jsou nejčastěji využívány jako sexuální otrokyně. Jsou náchylnější k nákaze pohlavními nemocemi a stávají se také matkami „děti války“. Pro další zefektivnění právní ochrany dětí v ozbrojených konfliktech je nezbytné, aby se mezinárodněprávní úmluvy vztahovaly i na tyto děti, které se bojují účastní nepřímě.

Ať už se ale děti ozbrojených konfliktů účastní přímo či nepřímě, má na ně tato skutečnost nezanedbatelný vliv. Pokud nezemřou již v průběhu konfliktu, často se u nich vyvine PTSD, nakazí se virem HIV nebo jinou

pohlavní nemocí, jejich rodiny je nechtějí přijmout zpět mezi sebe, kvůli činům, které museli páchat jako vojáci, nebo jsou drogově či alkoholově závislí. Aby se těmto důsledkům ozbrojených konfliktů předešlo, jako zásadním krokem se jeví především dodržování a důsledná implementace Opčního protokolu. Dalším opatřením by mohla být důsledná registrace dětí při narození, nebo koordinace a podpora veškerých možných programů a mechanismů (například program „Children, not Soldiers“, nebo Akční plány), které pomáhají předcházet nezákonné rekrutaci a využívání dětí v ozbrojených konfliktech. Tyto programy, monitoring a podávání průběžných zpráv pomáhají vytvářet mezinárodní organizace.

Všechna tato zjištění vedou autorku k potvrzení dříve stanovené teze, že DRK na právní úpravu zabývající se postavením dětských vojáků ohledy nebere a nadále je využívá.

Dalším cílem autorky, bylo zjistit, jakou roli hrají mezinárodní organizace při prevenci zapojování dětí do ozbrojených sil a skupin a s tím spojená výzkumná otázka, zda se mezinárodní organizace účastní vymáhání práv dětských vojáků v této oblasti. Z vládních mezinárodních organizací se touto problematikou nejvíce zabývá OSN. Každoročně je sestavován seznam zemí, kde se využívají dětské vojáci v ozbrojených silách i skupinách. Tento seznam je pak součástí výročních zpráv generálního tajemníka OSN pro děti v ozbrojených konfliktech a Rada bezpečnosti na jeho základě vydává doporučení uvedeným zemím, které by jim mohli pomoci ukončit porušování práv dětí. Kromě Rady bezpečnosti je součástí OSN také například UNICEF nebo Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty. Všechny tyto orgány spolupracují a jejich cílem je zlepšit životní situaci dětí v ozbrojených konfliktech a zabránit jejich nezákonné rekrutaci.

Mezi mezinárodní nevládní organizace zabývající se fenoménem dětských vojáků a jejich pomocí patří Save the Children, Watchlist on Children and Armed Conflict, Child Soldiers International a Invisible Children.

Save the Children je organizace, která se zabývá především znovusjednocením bývalých dětských vojáků s jejich původními rodinami, zlepšením poskytování zdravotní péče a vzdělání.

Watchlist on Children and Armed Conflict se zaměřuje na monitorování a podávání zpráv z oblastí zasažených konflikty, kde dochází k násilí, páchaném na dětech. Jejich hlavním úkolem je podávání zpráv o porušování práv dětí Zvláštnímu zmocněnci generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech, shromažďování informací, které slouží jako podklady Pracovní skupině Rady bezpečnosti a díky kterým může být efektivně realizován program MRM. S přispěním jejich aktivit DRK v roce 2012 podepsala Akční plán.

Child Soldiers International si za hlavní cíl stanovila ukončení všech forem vojenského náboru a využívání dětí v ozbrojených konfliktech. Tohoto cíle chce dosáhnout pomocí účinné implementace Opčního protokolu za podpory vlády DRK a OSN nebo podporou administrativních a soudních orgánů při prevenci zapojování dětí v ozbrojených silách a skupinách.

Invisible Children se zaměřila na jednu ozbrojenou skupinu LRA, v čele s Josephem Konym, která operuje v oblasti východní a střední Afriky. Jejich hlavním cílem je zabránit násilnostem a únosům dětí, kterých se LRA dopouští. Tato organizace v inkriminované oblasti vytvořila několik projektů, které pomáhají chránit místní obyvatele před terorem LRA. Jedná se o „LRA Crisis Tracker“, vysílání „Včasného varování“, distribuce letáků, které informují a povzbuzují dětské vojáky, aby se vrátili domů ke svým rodinám a především nátlak na politické představitele díky médiím a zviditelnění skrz sociální sítě a různé kampaně. Díky tomu se podařilo přesvědčit americkou vládu k vyslání 100 poradců, kteří pomáhají při dopadení Josepha Konyho.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že mezinárodní organizace hrají významnou roli v prevenci zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a byla potvrzena teze, že se aktivně podílejí na postupném odstraňování

fenoménu dětských vojáků v DRK. Jejich hlavní role je především ve sběru informací a dat, které dále předávají například OSN nebo přímo na místě prostřednictvím poskytování zdravotní péče a vzdělání. Co se týče vymáhání práv dětských vojáků v DRK, pouze OSN má takové pravomoci například prostřednictvím různých misí jako je MONUSCO a z mezinárodních nevládních organizací jen Invisible Children se angažují i politicky prostřednictvím mediálního a společenského nátlaku, aby bylo bezprávi na dětech potrestáno.

Seznam použitých pramenů a literatury

Literatura

Alfredson, Lisa. 2002. „Child Soldiers, displacement and human security.“ *Disarmament forum*, č. 3, 17-27.

Bílková, Veronika. 2007. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. Beroun: IFEC.

Breen, Claire. 2007. „When Is a Child Not a Child?“ *Child Soldiers in International Law* 8, č. 2, 71-103.

Brett, Rachel a Specht, Irma. 2004. *Young Soldiers: Why They Choose to Fight*. United States of America: Lynne Rienner Publishers.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.

Drumbl, Mark. 2012. *Reimagining child soldiers in international law and policy*. Oxford: Oxford University Press.

Dunajová, Alžběta. 2008. „První krok k míru v Demokratické republice Kongo.“ *Mezinárodní politika* 4, č. 2, 24-27.

Faulkner, Frank. 2001. „Kindergaren killers: morality, murder and the child soldier problem.“ *Third World Quarterly* 22, č. 4, 495-504.

Fuchs, Jiří. 2007. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informačních služeb.

Gade, Emily Kalah. 2011. „The child soldiers: the question of self-defense.“ *Journal of Military Ethics* 10, č. 4, 323-326.

Gerring, John. 2007. *Case study research. Principles and practices*. Cambridge: Cambridge University press.

Hlaváčová, Jana. 2011. „Kontrolní mechanismy v oblasti problematiky dětí v ozbrojeném konfliktu: The Control Mechanism in the Involvement of Children in Armed Conflicts.“ *Mezinárodní ochrana lidských práv: regionální a tematická diference* 2, č. 25, 112 – 122.

Hýbnerová, Stanislava. 2011. „Dětský voják - fenomén doby a současné mezinárodní právo: Child soldier - phenomenon of the era and contemporary international law.“ *Mezinárodní ochrana lidských práv: regionální a tematická diference* 2, č. 25, 78 - 91.

Hýbnerová, Stanislava. 2011. „Dětský voják v soudobém mezinárodním právu.“ In: *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Ed. Gerloch, Aleš, Štruma, Pavel a kol. Praha: Auditorium, 387 – 396.

Kopuleťá, Gabriela. 2011. „Účast dětí v mezinárodních a vnitrostátních ozbrojených konfliktech: Participation of Children in International and Non-international Armed Conflicts.“ *Mezinárodní ochrana lidských práv: regionální a tematická diference* 2, č. 25, 91 – 102.

Lorey, Mark. 2001. *Child soldiers: Care & Protection of Children in Emergencies - A Field Guide*. b. m.: Save The Children Federation.

Machel, Graça. 2000. *The Impact of Armed Conflict on Children: A critical review of progress made and obstacles encountered in increasing protection for war-affected children*. Winnipeg: b. n.

Maslen, Stuart. 1998. „The use of children as soldiers: the right to kill and be killed?“ *International Journal of Children's Rights* 6, č. 4, 445-451.

Němec, Jan a Štěrbá, Václav. 2006. *Konžská Demokratická Republika: Aktuální situace, politika EU a členských států*. Praha: Parlament České republiky.

Pauletto, Elettra a Patel, Preeti. 2010. „Challenging Child Soldier DDR Processes and Policies in the Eastern Democratic Republic of Congo.“ *Journal of Peace, Conflict and Development* 16, 35-57.

Schomerus, Mareike et al. 2011. „Obama Takes on the LRA.“ *Foreign Affairs*.

Simba, Martin. 1966. *Kongo*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

Singh, Devendra. 2007. „When a child is not a child: The scourge of child soldiering in Africa.“ *African Human Rights Journal* 7, č. 1, 206-224.

Stamberger, Walter. 1960. *Kongo 1960*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury.

Strejčková, Květa. 2009. „Je Somálsko failed state?“ CEVRO 9, č. 1. Dostupné na: <http://www.cevro.cz/cs/211512-somalsko-failed-state> (6. 4. 2015).

Strnad, Štěpán. 2010. „Dětsí vojáci: oběti či kati?“ *Acta FF ZČU* 2, č. 10, 83-99.

Turner, Thomas. 2007. *The Congo wars: conflict, myth and reality*. London: Zed Books.

Waisová, Šárka. 2005. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Wessells, Michael. 2000. „How we can prevent child soldiering.“ *Peace review* 12, č. 3, 407-413.

Wessells, Michael. 2006. *Child soldiers: from violence to protection*. Cambridge: Harvard University Press.

Prameny

African Charter on the Rights and Welfare of the Child.
<http://www.au.int/en/content/african-charter-rights-and-welfare-child>

BBC. <http://www.bbc.com/news/world-africa-13286306>

CIA. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>

Conflict Barometr 2013.
http://hiik.de/de/downloads/data/downloads_2013/ConflictBarometer2013.pdf

Congress Country Studies. <http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+zr0146%29>

Duke, Lynne. 1997. „Congo Begins Process of Rebuilding Nation.“ *Washington Post*, 20. 5. 1997, A10.

General Assembly Security Council. 2005. *Children and armed conflict*. b. m.: United Nations.

Child Soldiers International. 2012. *Louder than words*. London: Child Soldiers International.

Child Soldiers International. http://www.child-soldiers.org/our_history.php

Children not soldiers. <https://childrenandarmedconflict.un.org/children-not-soldiers/>

Invisible Children. <http://invisiblechildren.com/about/>

Office of the High Commissioner for Human Rights. <http://www.ohchr.org/EN/Countries/AfricaRegion/Pages/CDSummary1012.aspx>

Project Ploughshares. <http://ploughshares.ca/wp-content/uploads/2012/09/ACRsummer07g.pdf>

Refworld. <http://www.refworld.org/docid/519f51a561.html>

Save the Children. http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.9084453/k.A733/Democratic_Republic_of_Congo.htm

Security Council. 2014. *Conclusions on children and armed conflict in the Democratic Republic of the Congo*. b. n.: United Nations.

Security Council. 2014. *Resolution 2143 (2014)*. b. m.: United Nations.

U.S. Department of state. <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper>

UNAIDS.

<http://www.unaids.org/en/regionscountries/countries/democraticrepublicofthecongo>

UNICEF. 1997. *Cape Town Principles and Best Practices*. Cape Town: UNICEF.

UNICEF. 2011. *Country Office Portal*. b. n.: UNICEF.

UNICEF. http://www.unicef.org/esaro/children_youth_5930.html

Úmluva o právech dítěte. <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Úřad zvláštního představitele generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty. <https://childrenandarmedconflict.un.org/mandate/our-work/>

Watchlist on Children and Armed Conflict. 2008. *Global Study on the Implementation of the UN-led Monitoring and Reporting Mechanism in DRK*. New York: Watchlist on Children and Armed Conflict.

Watchlist on Children and Armed Conflict. <http://watchlist.org/the-countries/d-r-congo/>